

Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu
Wydział Neofilologii
Instytut Językoznawstwa
Kierunek: Filologia fińska

Kinga Jagiełło
Nr albumu: 150448

Metafory konceptualne Ducha Świętego
w wybranych kazaniach fińskich kaznodziejów

Praca licencjacka
napisana pod kierunkiem
dr Victorii Kamasy

Poznań 2013

Spis treści

1. METAFORY KONCEPTUALNE.....	5
1.1. Historia i ewolucja pojęcia metafory	5
1.2. Definicja metafory konceptualnej.....	6
1.3. Metafora w języku religijnym.....	8
1.3.1. Koherencja kulturowa i religijna.....	9
1.4. Podziały metafor	10
1.5. Dotychczasowe badania nad metaforami konceptualnymi w języku religijnym	11
2. KAZANIE JAKO PRZEDMIOT BADAŃ	16
2.1. Definicje słowa kazanie.....	16
2.2. Określenia kazania w języku fińskim.....	20
2.3. Specyfika kazań w poszczególnych kościołach.....	21
Charakterystyka kazań w wybranych kościołach	22
Fińskie określenie <i>saarna</i> używane w danym kościele.....	22
Definicja z perspektywy danego kościoła	22
Miejsce w liturgii	22
Treść	22
Możliwe typy	22
Zalecana struktura	22
2.4. <i>Saarna</i> jako przedmiot badań	24
3. SYTUACJA KOŚCIOŁA W FINLANDII.....	24
3.1. Narodziny chrześcijaństwa w Finlandii	25
3.2. Ruchy przebudzeniowe	26
3.3. Sytuacja obecna	28
4. METODOLOGIA.....	29
4.1. Cel badań	29
4.2. Metoda badawcza.....	29
4.3. Materiał badawczy	31
5. BAZA MATERIAŁOWA.....	32
5.1. Suomen Evankelis-Luterilainen Kirkko – Fiński Kościół Ewangelicko-Luterański.....	33
5.2. Suomen Autokefaalinen Ortodoksikirkko – Fiński Autokefaliczny Kościół Prawosławny.....	35
5.3. Suomen Vapaakirkko - Fiński Wolny Kościół.....	38
5.4. Katolinen Kirkko Suomessa – Kościół Katolicki w Finlandii.....	44
5.5. Suomen Helluntaikirkko – Fiński Kościół Zielonoświątkowy.....	47
5.6. Suomen Adventti Kirkko – Fiński Kościół Adwentystów Dnia Siódmego	48
6. WNIOSKI KOŃCOWE.....	49
7. BIBLIOGRAFIA.....	51
Skróty.....	52
8. BAZA MATERIAŁOWA.....	53
8.1. Wyrażenia pochodzące z Fińskiego Kościoła Ewangelicko – Luterańskiego.....	53
8.2. Wyrażenia z kazania pochodzącego z Fińskiego Autokefalicznego Kościoła Prawosławnego - o. A. Verikov	54
8.3. Wyrażenia pochodzące z Fińskiego Wolnego Kościoła	60
8.4. Wyrażenia z kazania pochodzącego z Kościoła Katolickiego w Finlandii- ks. T. Vimpari.....	75

8.5. Wyrażenia z kazania pochodzącego z Fińskiego Kościoła Zielnoświątkowego	79
8.6. Odnaleziona manifestacja metafory w Fińskim Kościele Adwentystycznym- pastor S. Vehkavuori.....	80
9. INDEKS ZIDENTYFIKOWANYCH METAFOR POZNAWCZYCH	80

WSTĘP

Metafory są wszechobecne w naszym życiu. Często podświadomie w języku codziennym stosujemy wyrażenia metaforyczne. Badania językowe nad tym zjawiskiem pozwalają odkryć źródła stosowanych przez nas metafor i dzięki temu pozwalają na świadome użycie wyrażeń metaforycznych, które, jak zostanie to pokazane w kolejnych częściach pracy, kształtują naszą rzeczywistość.

Bezpośrednią inspiracją do napisania niniejszej pracy były doświadczenia zebrane w ekumenicznej szkole Suomen Kristillinen Yhteiskoulu w Kaarina, w Finlandii. Interesowało mnie, w jaki sposób różne denominacje opisują doświadczenia duchowe za pomocą języka opartego na doświadczeniach zmysłowych. W poszukiwaniach możliwej metody badania tego typu zjawisk teoria metafor konceptualnych Georga Lakoffa i Marka Johnsona wydała się być odpowiednim narzędziem. Daje ona możliwość badania języka religijnego poprzez rekonstrukcję konkretnych metafor. Dokonuje się jej przez analizę wyrażeń metaforycznych występujących w danej wypowiedzi. Tak więc celem będzie rekonstrukcja metafor konceptualnych odnoszących się do Ducha Świętego i odkrycie wzajemnej sieci powiązań między tymi wyrażeniami. Za materiał badawczy posłużą transkrypcje tekstów kazań. Zebranie wszystkich wyrażeń metaforycznych z tekstów ma na celu odkrycie tej wewnętrznej struktury. Podejmę próbę odkrycia centralnej metafory konceptualnej Ducha Świętego, na której opierają się metafory szczegółowe. Postaram się również dowieść, że centralna metafora konceptualna jest spójna u wszystkich kaznodziejów, których teksty będą analizowane, a różne są jedynie stosowane przez nich wyrażenia metaforyczne.

Aby tego dokonać w części teoretycznej zostanie szczegółowo omówiona teoria metafory konceptualnej na podstawie pracy Georga Lakoffa *Contemporary theory of metaphor* oraz wspólnej pracy G. Lakoffa i Marka Johnsona *Metaphors we live by* (Metafory w naszym życiu).

Ukażę różnice występujące w klasycznym oraz kognitywnym ujęciu metafor, a także krótką historię ewolucji tej teorii oraz omówię typy podziałów poszczególnych metafor. Następnie przedstawię dotychczasowe badania nad językiem religijnym w ujęciu kognitywnym zarówno przez badaczy polskich, jak i amerykańskich. Koncentrują się oni na konkretnej metaforze, analizując ją na podstawie zebranego materiału źródłowego. W sposób analogiczny do dotychczasowych badań będę analizować teksty kazań w części badawczej.

Ze względu na to, iż materiałem badawczym będzie specyficzny rodzaj tekstów, a mianowicie teksty homiletyczne, w kolejnym rozdziale teoretycznym omówię swoiste cechy

gatunku, jakim jest homilia (po fińsku *saarna*) i jego różne formy w poszczególnych kościołach, z których czerpany był materiał badawczy (Fiński Kościół Luterski, Fiński Wolny Kościół, Kościół Katolicki w Finlandii, Fiński Kościół Zielonoświątkowy oraz Fiński Autokefaliczny Kościół Prawosławny). Opiszę, także historię kościoła w Finlandii z uwzględnieniem rozwoju języka religijnego.

W części badawczej przedstawię wynik analizy transkrypcji kazań wraz z ich tłumaczeniem na język polski. Poddam analizie zdania odnoszące się bezpośrednio do konceptu Ducha Świętego. Zastosuję wspomnianą już teorię metafor konceptualnych.

Reasumując, praca ma przybliżyć zjawisko metafor konceptualnych w języku religijnym. Dokonam tego poprzez wprowadzenie w kognitywne rozumienie pojęcia metafory, a następnie omówię szczególny dział języka religijnego, jakim jest język homilii, aby w ostatniej części zanalizować wybrany materiał badawczy.

CZĘŚĆ TEORETYCZNA

1. METAFORY KONCEPTUALNE

1.1. Historia i ewolucja pojęcia metafory

Metafory są obecne w kulturze europejskiej już od czasów starożytnych. W Grecji zajmował się nimi m.in. Arystoteles w dziele *Poetyka* (Aristotle i Butcher 2008, 47). Przez wiele wieków w nauce stosowano klasyczne ujęcie metafory związane w głównej mierze z poezją oraz z wypowiedziami nacechowanymi artystycznie (T. Krzeszowski 1988). Powstawało wiele prac koncentrujących się przede wszystkim na poetyckich sposobach przedstawiania rzeczywistości, pod postacią innych zjawisk. Zajmowano się intencjonalnymi zjawiskami, takimi jak celowe przedstawianie rzeczy związanych ze sferą duchową pod postacią innych zjawisk, o czym pisał Św. Tomasz z Akwinu (Św. Tomasz z Akwinu za: Krzeszowski 1988). W czasach nowożytnych klasyczne stanowisko prezentował Paul Ricoeur. W myśl jego idei metafora jawi się jedynie jako celowy zabieg artystyczny, nie dotyczy języka codziennego, lecz poetyckiego, literackiego. Pełni jedynie funkcję odtwórczą, jest bierna w procesie kształtowania rzeczywistości. Umiejscowiona została w języku, a nie w systemie

konceptualnym. Jej użycie jest zawsze intencjonalne (T. Krzeszowski 1988).

Kolejny badacz zajmujący się kwestią metafor - Micheal Reddy odkrył istnienie tzw. *metafory przewodu* i na jej przykładzie w swoim artykule *The Conduit Metaphor* pokazał, że metafora nie jest umiejscowiona w sferze języka, lecz w sferze myśli. Jest ona częścią zwykłego, konwencjonalnego sposobu konceptualizowania rzeczywistości. Uważa również, że zachowanie ludzkie jest powiązane z metaforycznym rozumieniem doświadczenia (Reddy 1993: 174).

Koncepcja ta stała się podstawą do odrzucenia założeń językoznawstwa generatywnego opisanego przez Noama Chomsky'ego i dała podstawy do powstania alternatywnej teorii. Nowa teoria została przedstawiona w pierwotnej wersji, w książce *Metafory w naszym życiu* przez Georga Lakoffa i Marka Johnsona. Wspomniani badacze opierając się m.in. na badaniach Reddy'ego przedstawili na bazie wyrażen językowych (m.in. ARGUMENTOWANIE TO WOJNA, DOBRE TO GÓRA, GOŁĄB ZA DUCHA ŚWIĘTEGO) rekonstrukcję wielu metafor konceptualnych, czyli takich, które występują w systemie pojęciowym. Przez to udało im się ukazać obecność metafor w życiu codziennym. Odkrycia te pozwoliły wykrystalizować się językoznawstwu kognitywnemu, które w centrum zainteresowania postawiło znaczenie, a nie strukturę.

Wydany w roku 1993 artykuł *The Contemporary Theory of Metaphor* Georga Lakoffa zaliczamy jako kolejny etap rozwoju przedstawianej powyżej teorii. To, co wcześniej nazywane było *metaforą*, w nowym ujęciu stało się *wyrażeniem metaforycznym*. Samo pojęcie *metafory* odnosi się tu do koherentnej sieci powiązań metafor w systemie pojęciowym, a wspomniane wyrażenie metaforyczne jest jedynie zewnętrzną manifestacją ukrytej metafory pojęciowej. Badaczka w swojej pracy będzie stosować wspomniane pojęcia metafory i wyrażenia metaforycznego w rozumieniu tej właśnie teorii.

1.2. Definicja metafory konceptualnej

Metafora konceptualna, zwana inaczej kognitywną, jest nowym sposobem postrzegania metafory. Zakłada on pojmowanie jednej domeny w terminach innej, np. pojmowanie czasu w kategorii wartości pieniężnej. Ten proces G. Lakoff określa mianem *mapowania*¹ (ang. *mapping*). *Domena źródłowa*, którą może być zjawisko, przedmiot, bądź koncept abstrakcyjny, którą chcemy przedstawić, jest rozumiana pod postacią konceptu mniej

¹ Ang. *mapping*.

abstrakcyjnego i bardziej dostępnego naszym zmysłom -pod postacią *domeny docelowej* (Lakoff 1993, 207). W skrócie tę zasadę można ująć w następującej postaci: to, co bardziej abstrakcyjne, wyraża się przez to, co mniej abstrakcyjne. Istnienie metafory konceptualnej zakłada, że cały ludzki system konceptualny jest metaforyczny. Badacze zakładają, że wyrażenia metaforyczne występujące w naszym języku codziennym odpowiadają metaforycznym procesom myślowym. Potwierdzeniem tej tezy wydaje się być istnienie tych samych metafor konceptualnych w różnych językach.²

Angielski : LOVE IS JOURNEY

Our relationship has hit a dead-end street.

Polski: MIŁOŚĆ TO PODRÓŻ

Nasz związek utknął w miejscu.

Fiński: RAKKAUS ON MATKA

Suhteemme on tullut tiehensä päähän. (Dosłownie: *Nasza relacja doszła do kresu swej drogi.*)

Istnieją jednak kultury, które inaczej postrzegają uniwersalne koncepty, takie jak czas, np. w języku chińskim mówi się o czasie przyszłym lub przeszłym w kategoriach pionowych³, nie poziomych, jak w kulturze europejskiej i amerykańskiej (Chen 2007, 427). Jest to jednak spójne z odkrytą przez Lakoffa metaforą konceptualną PRZYSZŁOŚĆ to GÓRA (Johnson i Lakoff 1988).

Aby przedstawić działanie systemu konceptualnego i opisać proces przedstawiania domen abstrakcyjnych za pomocą mniej abstrakcyjnych, należy uświadomić sobie, które wyrażenia są mniej abstrakcyjne, lub też są całkowicie dosłowne. Autorzy *Metafor w naszym życiu* stwierdzają, że jedynie kategorie przestrzenne mogą być dosłowne, a wszystkie pozostałe są przez nas podświadomie wyrażane metaforycznie (Johnson i Lakoff 1988). W ten sposób okazuje się, że nie tylko język poetycki jest przestrzenią występowania metafor, ale nasz język codzienny, który stał się głównym obszarem badań kognitywistów. Zgodnie z *Nową Teorią Metafor* wyrażenia metaforyczne w

² Odpowiedniki wyrażen metaforycznych zostały wybrane przez autorkę pracy.

³ W j. chińskim słowo „przyszłość”, zarówno, jak „góra” oddawane jest przez piktogram 上 (dosłownie obrazujący „coś na górze”), przeszłość analogicznie to 下.

języku codziennym są tylko wyrazem metaforycznego pojmowania w systemie konceptualnym. Założenie o ich istnieniu opiera się na 5 przesłankach:

- ✓ uogólnienia rządzące wieloznacznością,
- ✓ uogólnienia rządzące wzorcami wnioskowania (tzn. przypadki, kiedy wzorce wnioskowania z jednej domeny konceptualnej są użyte w innej domenie),
- ✓ uogólnienia rządzące nowym językiem obrazowym,
- ✓ uogólnienia rządzące wzorami zmian znaczeniowych,
- ✓ eksperymenty psycholingwistyczne (Lakoff 1993).

Wykazano, że metafory kreują rzeczywistość, ponieważ w zależności od doboru konkretnego wariantu danej metafory konceptualnej, postrzegamy inaczej dane zjawisko i wpływa to na nasze zachowanie. Zjawisko to zauważył Krzeszowski na przykładzie różnych podkategorii metafory ŻYCIE to PODRÓŻ. Według niego życie rozumiane jako podróż służbowa jest innym rodzajem życia niż życie rozumiane jako safari lub jeszcze innym od życia rozumianego jako pielgrzymka (P. T. Krzeszowski 1998).

Z omówionych przykładów można wywnioskować, że zaprezentowana w tym podrozdziale teoria metafor konceptualnych jest odpowiednim narzędziem do badania metafor występujących w języku religijnym.

1.3. Metafora w języku religijnym

Obecność metafor jest mocno dostrzegalna w języku religijnym. Biblia, będąca źródłem odniesień tego języka zawiera szereg metafor, które, jak można przypuszczać, również kształtują postrzeganie świata osób ją czytających. Święty Tomasz z Akwinu pisał, iż *jest rzeczą właściwą, aby Pismo Święte przekazywało sprawy boskie i duchowe posługując się podobieństwem rzeczy materialnych* (T. Krzeszowski 1988, 7). Podobne stanowisko prezentował C.S Lewis, twierdząc, że kiedy mówi się o rzeczach, których nie można dotknąć, ani zobaczyć, trzeba mówić o tym tak, jak gdyby było możliwe ich zobaczenie lub dotknięcie (Krzeszowski 1988: 7). W Nowym Testamencie można znaleźć wzmianki na temat konieczności stosowania metafor i przypowieści w nauczaniu. Można to stwierdzić na podstawie fragmentu z Ewangelii Św. Marka: *W wielu takich przypowieściach głosił im naukę, o ile mogli [ją] rozumieć. A bez przypowieści nie przemawiał do nich. Osobno zaś objaśniał wszystko swoim uczniom* (Mk 4l; 33-34 : Biblia Tysiąclecia). Należy wziąć to pod uwagę przy analizie języka osób, których przekonania są oparte na tekstach biblijnych.

Na potrzeby tej pracy badaczka zakłada, że istnienie złożonego, metaforycznego systemu konceptualnego w chrześcijańskiej kulturze europejskiej wynika z faktu, iż jest ona oparta na tekstach biblijnych, które są metaforyczne. Należy zatem spodziewać się, że metafory centralne Ducha Świętego, na których nadbudowane są metafory szczegółowe w języku kaznodziejów znajdują się w tekstach Pisma Świętego.

1.3.1. Koherencja kulturowa i religijna

Zjawisko koherencji kulturowej polega na tym, że system wartości danej kultury jest spójny z metaforyczną strukturą pojęć, które w tej kulturze występują. Przykłady takie, jak: „WYSOKI STATUS TO GÓRA” i „PRZYSZŁOŚĆ TO GÓRA” są koherentne z wyrażeniami *Twój status powinien być wyższy w przyszłości*, jeśli zastosujemy je do kultury amerykańskiej. Istnieją modele alternatywne, gdzie WYSOKI STATUS MATERIALNY TO DÓŁ lub też w ogóle nie ma pojęcia wysokiego statusu, gdyż nie jest on istotny w danej kulturze.

Koherencja zachodzi również wewnątrz grup religijnych. Występuje tam inny punkt odniesienia. W chrześcijaństwie mogą wystąpić zupełnie inne struktury wyrażen metaforycznych, gdyż źródłem odniesienia przestaje być człowiek sam dla siebie, a staje się nim Bóg (por. Lakoff 1980). Zakładając jeden punkt odniesienia, system wartości jest wewnętrznie spójny i jest też koherentny z najważniejszymi metaforami orientacyjnymi w grupie wyznaniowej.

DOBRE TO GÓRA

BÓG TO GÓRA

Jumala katsoo taivaasta maan ihmisiin.

Bóg spogląda z nieba na synów ludzkich (Ps 53,3 : Biblia Tysiąclecia).

W symbolice kulturowej bardzo często występują metonimie, które zostaną opisane szczegółowo w rozdziale 1.4. Według Lakoffa *Metonimie symboliczne opierające się na naszym doświadczeniu fizycznym dostarczają podstawowych środków niezbędnych do zrozumienia pojęć religijnych i kulturowych* (Johnson i Lakoff 1988).

1.4. Podziały metafor

Lakoff i Johnson dokonali podziałów metafor konceptualnych na różne kategorie, które są wyróżnione na podstawie niehomogenicznych kryteriów. W związku z tym podziałem dokonano próby systematyzacji tych kategorii. Część z nich dzieli się na podkategorie, jak w przypadku prawdopodobnie najliczniejszych metafor - metafor ontologicznych. Podział ten jawi się następująco:

Podział według stopnia konwencjonalizacji metafor:

- ✓ **Metafory nowe** – są to metafory niewynikające z tradycji danej kultury, lecz będące owocem twórczości i wyobraźni konkretnego użytkownika języka.
- ✓ **Metafory konwencjonalne** - metafory nadające strukturę systemowi pojęciowemu obecnemu w danej kulturze, są one przeciwstawione *nowym metaforom*.

Podział według punktu odniesienia:

- ✓ **Metafory przestrzenne** - są podstawowymi metaforami. Punktem odniesienia jest człowiek sam dla siebie, dlatego też orientacja pionowa jest najbardziej charakterystyczna w tym systemie metaforycznym. Argumentem na tę tezę jest to, iż właśnie człowiek utrzymuje postawę pionową np. PRZYSZŁOŚĆ TO GÓRA.
- ✓ **Metafory ontologiczne** - są to metafory opierające się na rozumieniu doświadczeń pod postacią rzeczy i substancji. Ich użycie jest konieczne, aby w ogóle być w stanie wypowiadać sądy na temat doświadczeń niefizycznych. Zasięgiem wykraczają one poza orientacje przestrzenne. Człowiek posługuje się metaforami ontologicznymi w następujących celach:
 - Desygnacji - umożliwia to mówienie o doświadczeniach np. *Działamy na rzecz pokoju.*⁴
 - Kwantyfikacji - aby określać metaforycznie ilość/jakość zjawiska np. *Twoje zachowanie dało mi wiele do myślenia.*
 - Rozpoznawania aspektów - wzbogaca to doświadczenie o nowe cechy metaforyczne np. *Nie wiem, czemu on ukrywał jasne strony swojej osobowości.*
 - Rozpoznawania przyczynowości - pozwala to ustalić przyczynę zjawiska np. *Rozplakała się ze szczęścia.*

⁴ Przykładowe wyrażenia metaforyczne w tym podrozdziale zostały wybrane przez autorkę pracy.

Metafory ontologiczne mogą ulegać dalszemu przetworzeniu. W wyniku tego procesu powstają metafory szczegółowe. Podział metafor ontologicznych jawi się następująco:

Metafory ontologiczne:

- **Personifikacje** - występują, gdy o przedmiocie fizycznym mówi się tak, jak gdyby była to osoba. Celem personifikacji jest umożliwienie postrzegania zjawisk w kategoriach czynności, uczuć oraz motywacji.

PRZEKONANIA TO OSOBY *Moje przekonania zabraniają mi jedzenia mięsa.*

- **Metonimie**- to szczególny typ metafor ontologicznych, gdzie jakaś całość jest określona przez część. Wyróżniono najbardziej charakterystyczne podtypy metonimii:
CZEŚĆ CIAŁA ZA OSOBĘ *Co dwie głowy(osoby) to nie jedna.*

PRODUCENT ZA PRODUKT *Kupiłem żonie małego Fiata. (model)*

PRZEDMIOT ZA UŻYTKOWNIKA *Autobusy strajkują. (kierowcy autobusów)*

KIERUJĄCY ZA RZECZ KIEROWANĄ *Król Dawid pokonał Filistynów. (jego wojska)*

INSTYTUCJA ZA OSOBY ODPOWIEDZIALNE *Uniwersytet podał zasady rekrutacji. (rektor)*

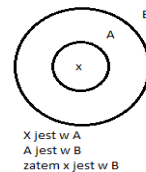
MIEJSCE ZA INSTYTUCJĘ *Dziekanat udziela informacji do 16.*

MIEJSCE ZA WYDARZENIE *Morze Czerwone uratowało Izraelitów.*

Metafory najbardziej podstawowych konceptów semantycznych:

- ✓ **Metafory kategorii** - metafora o postaci KATEGORIA TO POJEMNIK:

- opiera się według zasad logiki na sylogizmie o postaci : *x jest w A; A jest w B, a zatem x jest w B* (Lakoff 1993, 213).

- ✓ **Metafory ilości i skal linearnych** np. WIĘCEJ TO GÓRA *Ceny wzrosły.*

1.5. Dotychczasowe badania nad metaforami konceptualnymi w języku religijnym

Teoria metafor konceptualnych znalazła szerokie zastosowanie przy analizie języka religijnego. Badacze mogą za jej pomocą odkrywać metafory w tekstach religijnych, porównywać dobór poszczególnych metaforycznych wyrażań, w zależności od sytuacji

komunikacyjnej. W tym podrozdziale zostaną zaprezentowane metody badawcze oraz wyniki badań innych językoznawców zajmujących się metaforami konceptualnymi w języku religijnym. Ma to na celu przedstawienie dotychczasowych metod badawczych oraz uzyskanie odpowiedzi na pytanie o zasadność badań językoznawstwa kognitywnego na tekstach języka religijnego.

Victor Balaban w artykule *Religijna metafora i lingwistyka kognitywna. Percepcyjne metafory poznania w miejscach objawień Maryjnych* przedstawia badania, podczas których szukał, w języku osób pielgrzymujących do Conyers, metafor konceptualnych i pragnął porównać sposób konceptualizowania doświadczeń związanych z poznaniem w stosunku do wydarzeń religijnych oraz niezwiązanych ze sferą religijną. Postawił hipotezę, że pielgrzymi podczas opisywania doświadczeń niereligijnych będą się posługiwać bardziej wizualnymi metaforami poznania niż podczas opisywania doświadczeń duchowych. Podczas badania 77 pielgrzymom, w 17 bezpośrednich wywiadach zadano po 2 pytania, a następnie dokonano ich analizy. Pytanie pierwsze brzmiało: *Czy chcesz podzielić się swoim świadectwem?* i miało ono na celu uzyskanie próbki języka związanego z doświadczeniem duchowym. Następnie drugie pytanie - *W jaki sposób poznałeś swoją przyszłą małżonkę/ przyszłego męża?* zadano w celu uzyskania obrazu języka nienacechowanego religijnie.) Ponadto zanalizowano posty z forum internetowego *Marian Apparition List* (osoby były nieświadome, że ich wypowiedzi będą analizowane) oraz 5 maili, które wpłynęły w odpowiedzi na prośbę badacza zamieszczoną na wspomnianym forum, były więc to świadome odpowiedzi. Osoby udzielające wywiadu zostały poinformowane o tym, iż rozmawiają z osobą niewierzącą, jak okazało się w trakcie badań – nie wpłynęło to na charakter stosowanych metafor. Podczas analizy uzyskanego w ten sposób materiału wyróżniono siedem subkategorii metafor: wizualną, akustyczną, węchową, smakową, dotykową, nieokreśloną oraz biologiczną. Następnie policzono występowanie przykładów na każdą z podanych subkategorii. Ustalono, że pielgrzymujący do Miejsca Objawień w Conyers używają więcej niewizualnych niż wizualnych metafor podczas opowiadania o świeckich doświadczeniach i pisząc na forum internetowym. Potwierdzono również jedną z hipotez dotyczącą tego, że pielgrzymi opisując swoje doświadczenia religijne próbują zredukować własne uczestnictwo w tych wydarzeniach. Z perspektywy pracy istotne jest wykorzystanie teorii metafor konceptualnych w badaniach nad językiem religijnym, na co zwraca uwagę sam autor: *rezultaty pracy pokazują, iż badania językoznawstwa kognitywnego oraz badania nad metaforami języka religijnego mogą być połączone z owocnym skutkiem*⁵

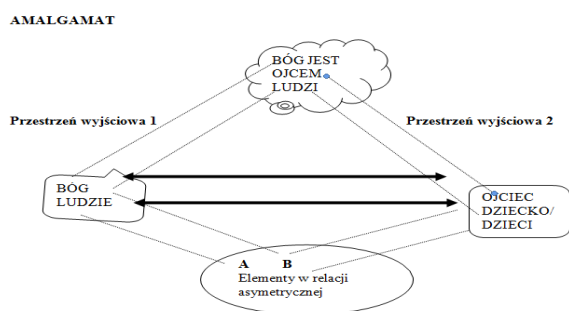
⁵ Tłumaczenie autorki.

(Balaban 1996, 267). Ten wniosek stanowi podstawę do stwierdzenia zasadności badań nad metaforami konceptualnymi w *tekstach kazalnych*⁶.

Inny badacz - Aleksander Gomola, zajął się analizą metafor poznawczych Boga. Celem jego badań było zanalizowanie metafory konceptualnej BÓG to OJCIEC w dyskursie religijnym oraz tekstach doktrynalnych. Wynik jego badań został zaprezentowany w artykule *Jakim Ojcem jest Bóg? Konceptualizacja Boga jako Ojca w Katechizmie Kościoła Katolickiego*. Zgodnie z tym, co sugeruje tytuł artykułu, bazę materiałową stanowił Katechizm Kościoła Katolickiego. W opisie Gomola posługiwał się również tekstami pieśni kościelnych oraz litanii. We wstępie zostały postawione pytania badawcze:

- ✓ Czy w dyskursie chrześcijańskim, w którym występuje konceptualizacja Boga, jako Ojca jest możliwe zastąpienie obrazu Ojca inną konceptualizacją?
- ✓ Czy możliwe jest zastosowanie konceptualizacji BÓG, jako MATKA?
- ✓ Czy możliwe jest uzupełnienie konceptualizacji BÓG to OJCIEC o cechy typowo matczyne?

Aby odpowiedzieć na przedstawione powyżej pytania badawcze Gomola posłużył się narzędziami oferowanymi przez językoznawstwo kognitywne, głównie teorią *integracji pojęciowej*⁷. Przedstawił wspomnianą konceptualizację, jako *amalgamat*⁸ na schemacie:

Podczas analizy Katechizmu Kościoła Katolickiego Gomola wyróżnił następujące funkcje ojca (widoczne w metaforze BÓG TO OJCIEC): funkcja ojca, jako dawcy życia, dawcy norm moralnych, autorytetu, wszechmocy. Zauważył też funkcję opiekuńczości, która jest powiązana z cechami matczynymi. Wyrażona jest ona w KKK jako Opatrzność. Opatrzność jest pisane dużą literą, co sugeruje, że jest to metonimia DZIAŁANIE to OSOBA. W Katechizmie odnaleziono także inny amalgamat KOŚCIÓŁ to MATKA występujący m.in.

⁶ Uzasadnienie użycia tego określenia zostanie przedstawione w drugim rozdziale niniejszej pracy.

⁷ Ang. *conceptual blending*.

⁸ *Amalgama t* - rezultat integracji treści z różnych domen pojęciowych (Fauconnier i Turner 2002: 120-122).

w zdaniu *Wiara Kościoła poprzedza, rodzi, prowadzi i karmi naszą wiarę. Kościół jest Matką wszystkich wierzących* (KKK 1994, § 181). Na domenę Kościoła zostały przeniesione cechy: uprzedniości w stosunku do dziecka, rodzenia dziecka, karmienia, opieki i wychowania. Badacz zakłada, że w tych dwóch amalgamatach został odwzorowany model rodziny, w której Bóg jest ojcem, autorytetem, a Kościół matką wychowującą dzieci. Twierdzi, że nie jest jednak możliwe zbudowanie wspólnego amalgamatu, w którym w przestrzeni wyjściowej „1” znajdowałby się zarówno ojciec, jak i matka, a w przestrzeni wyjściowej „2” Bóg i Kościół (Gomola 2008).

Na podstawie zanalizowanego materiału badacz stwierdził, że konceptualizacja Boga jako Ojca w relacji Bóg - Trójca Święta oraz Bóg - ludzie są ze sobą powiązane. Wnioskuje on również, że zastąpienie określenia *ojciec* określeniem *matka* nie jest możliwe, ponieważ spowodowałoby to rozpad dotychczasowego systemu pojęć i doktryny. Gomola zakłada, że taka zamiana mogłaby doprowadzić do powstania doktryny różnej od doktryny chrześcijaństwa.

Analizą metafor prawa moralnego zajął się Badacz Andrzej Kominek w swojej pracy badawczej *Metafory prawa moralnego w dyskursie religijno-etycznym*. Analizuje w niej moralne prawo rozumiane jako zbiór norm tkwiących w naturze człowieka. Prawo moralne według autora artykułu *stanowi (...) porządek moralny dany człowiekowi, którego człowiek nie tworzy, ale go tylko odkrywa i odczytuje* (Kominek 2009).

Celem pracy jest opis metaforycznego sposobu konceptualizacji prawa moralnego zgodnie z kognitywnym ujęciem metafory. Praca ta jest więc oparta na dotychczasowych odkryciach Lakoffa oraz Johnsona. Kominek zwraca uwagę na problem fragmentaryczności metaforycznego konceptualizowania, które polega na tym, iż tylko pewna część cech właściwych domenie źródłowej jest zobrazowana w domenie docelowej. Według niego *każdy model metaforyczny działa jednostronnie, selektywnie i upraszczająco* (Kominek 2009:188). Ta fragmentaryczność jest jednak uzupełniana poprzez odkryte przez autorów *Metafor w naszym życiu* zjawisko nazywane mianem *koherencji metaforycznej*. Polega to na tym, iż dane zjawisko może być obrazowane przez szereg różnych metafor, a pomiędzy poszczególnymi metaforami można doszukiwać się spójności. Według Kominka *Każda z metafor pozwala nam zrozumieć jeden aspekt pojęcia, zazwyczaj bardziej abstrakcyjnego, w terminach pojęcia dokładnej zarysowanego* (Kominek 2009, 188). Pojedyncza metafora nie byłaby w stanie oddać znaczenia bogatego w treści pojęcia, jakim jest prawo moralne.

Kominek postawił hipotezę, że centralną metaforą jest konceptualizacja PRAWO MORALNE to WZORZEC, wokół której nadbudowane są wszystkie inne. Aby to udowodnić

przedstawił wyrażenia językowe zawierające słowo *wzorzec* (m.in. wzorzec miary, wzorce literackie, osobowe). Następnie odszukano innych wyrażań odnoszących się do prawa moralnego w literaturze teologii moralnej (w tym w Katechizmie Kościoła Katolickiego, w Listach Episkopatu Polski 1945-2000 oraz Konstytucji duszpasterskiej o Kościele w świecie współczesnym *Gaudium et spes*). We wspomnianej literaturze zostały odnalezione wyrażania metaforyczne, w których wyrażenie *wzorzec* zostało wzbogacone o wyrażenia synonimiczne: *ideał, miara natury, porządek Boży, azymut wyznaczający drogę*. Najczęściej występującym wyrażeniem było *Prawo Boże*, odbierane jako „przepis na szczęście”.

Zrekonstruowane zostały dwie metafory szczegółowe, koherentne z metaforą centralną: PRAWO TO KOD JĘZYKOWY oraz druga: PRAWO to PROSTA DROGA. Pierwszą z nich można odnaleźć w Starym Testamencie - *Umieszczę swe prawo w głębi ich jestestwa i wypiszę na ich sercu* (Biblia Tysiąclecia 2003, Jr 31;33). Przedstawiono to za pomocą metafory poznawczej: POSTĘPOWANIE ETYCZNE TO ZNAJOMOŚĆ KODU JĘZYKOWEGO (UMIEJĘTNOŚĆ POSŁUGIWANIA SIĘ NIM). Ta konceptualizacja jest również obecna w słowie DEKALOG, czyli Dziesięć Przykazań, które dosłownie oznacza *dziesięć słów*. Na tej podstawie dokonano kolejnego rozwinięcia metafory: przykazania (normy etyczne) to posiadające znaczenie jednostki językowe. Inne przykłady w literaturze teologicznej: *Powszechne prawo moralne, zapisane w sercu człowieka jest tą swoistą „gramatyką”*⁹ (cyt. za Kominek 2009).

Druga, odkryta metafora konceptualna PRAWO MORALNE to PROSTA DROGA została oparta również na etymologii słów, co jest jedynym tego typu zabiegiem w dotychczas przedstawionych badaniach. Prawo i prawda mają wspólny źródłosłów w języku prasłowiańskim „**pravb-* prosty, prawidłowy, prawy”. Te badania pokazują, w jaki sposób można odszukać metaforę centralną i nadbudowane wokół niej metafory szczegółowe. Odkrycia Kominka są zgodne z hipotezą autorki niniejszej pracy, która dotyczy tego, że metafory w dyskursie religijnym są spójne z wyrażeniami metaforycznymi występującymi w tekstach Pisma Świętego.

⁹ Przykład z przemówienia Jana Pawła II na forum Zgromadzenia Ogólnego ONZ 5 X 1995r.

2. KAZANIE JAKO PRZEDMIOT BADAŃ

2.1. Definicje słowa kazanie

W niniejszym podrozdziale przedstawione zostaną w różnych ujęciach definicje terminu *kazanie*. Następnie zostaną one zanalizowane i zestawione ze sobą w celu wybrania definicji, która z perspektywy celu badawczego, jakim jest rekonstrukcja metafor konceptualnych na podstawie kazań w różnych wyznaniach oraz denominacjach jest najbardziej adekwatna. Podjęta zostanie również analiza porównawcza określeń *kazania* w języku polskim oraz fińskim.

Ze względu na to, że ta praca znajduje się w nurcie językoznawstwa kognitywnego za najistotniejsze można uznać **ujęcie filologiczne**. Próbę sformułowania filologicznego ujęcia podjęli Grzelak oraz Piniarski. W ujęciu tym przyjmuje się, że *kazanie jest tekstem* (Grzelak i Piniarski 2007). Jak zauważają, nie ma jasnej odpowiedzi na nurtujące wielu badaczy pytanie dotyczące tego, jaka forma przekazu była pierwsza: mówiona czy pisana. (Grzelak i Piniarski 2007). W niniejszej pracy, gdzie wykorzystane będą transkrypcje wygłoszonych kazań, należałoby założyć, iż analizowane teksty uległy dwukrotnemu przekształceniu, najpierw

z pisanej w mówioną, aby zaistniała sytuacja głoszenia kazania, a następnie z mówionej w pisaną, poprzez dokonanie transkrypcji. Definicja ta wydaje się być z jednej strony zbyt szeroka, gdyż nie ogranicza się tylko do tekstów języka religijnego. Z drugiej strony ujęcie kazania jako tekst daje podstawy do stwierdzenia zasadności analizy transkrypcji wygłoszonych kazań. Nie byłoby to możliwe, gdyby *kazanie* zostało zdefiniowane jedynie jako przemowa. Należy wziąć pod uwagę, iż niektóre kazania mogą mieć cechy jedynie języka mówionego i gdyby nie fakt, iż dokonana została transkrypcja w celach badawczych, prawdopodobnie nigdy nie zostałyby przedstawione w formie tekstowej.

Kolejne możliwe podejście do tematu kazania, to koncentracja na jego aspekcie **komunikologicznym**. Zgodnie z nim należałoby uznać *kazanie* za tekst umiejscowiony w konkretnej sytuacji nadawczo-odbiorczej. Innymi słowy jest to przekaz, *zdarzenie komunikacyjne* (Grzelak i Piniarski 2007). Przyjęcie tezy, że *kazanie* jest przekazem implikuje możliwość wyróżnienia następujących części składowych: złożony nadawca, zbiorowy (nie zawsze zdefiniowany) adresat, kanał komunikacyjny, kontekst sytuacyjny oraz kod komunikatu. W ujęciu komunikologicznym można kazania podzielić według podstawowych kryteriów: sytuacji komunikacyjnej, odbiorcy przekazu oraz formy komunikacji. Podejście

takie wydaje się być użyteczne, gdyż pozwala użyć jednakowej terminologii dla wszystkich przedstawianych kościołów, z których pochodzi baza materiałowa.

W podejściu literackim kazanie uznaje się za:

Utwór prozaiczny, służący celom kościelno-dydaktycznym, podlegający w swym rozwoju zasadom retoryki oratorskiej, wprowadzający niekiedy elementy narracji epicko – fabularnej, zwane od czasów średniowiecza przykładami (egzemplami). (Krzyżanowski 1984)

Definicja ta jest spójna z definicją filologiczną, jest jednak niewystarczająca dla celów niniejszej pracy, bowiem nie obejmuje całej sytuacji komunikacyjnej.

Podejście informacyjne sformułowane przez Grzegorskiego zakłada, że kazanie to:

proces kodowania (przekaz, przemawianie) i dekodowania (odbiór, słuchanie) sygnałów dźwiękowych, odtwarzania całej zawartości treściowej z słyszanych słów i zdań. W toku liturgii tworzy się tzw. sytuacja słuchania, podczas której aktualizuje się wydarzenie zbawcze – misterium przekazu Słowa Bożego. Manuskrypt kazania nie jest kazaniem. Kazaniem jest wypowiedź i jej słuchanie, przebiegający w czasie procesu kontaktu międzyludzkiego (Grzegorski 1999: 111).

Definicja ta bardzo mocno akcentuje konieczność zaistnienia sytuacji słuchania oraz oralny wymiar komunikatu homiletycznego. Zgodnie z nią teksty spisane przez kaznodzieję w ramach przygotowania się do głoszenia, nie są desygnatami określenia *kazanie*. Nie ma tu natomiast mowy o transkrypcji, powstałej już po zaistnieniu sytuacji głoszenia. Z perspektywy niniejszej pracy jest to zbyt wąska definicja.

Wszystkie dotychczas opisane ujęcia można uznać za zewnętrzne. Natomiast za aspekt wewnętrzny w niniejszej pracy posłuży spojrzenie osób, których sytuacja głoszenia dotyczy bezpośrednio. Grzelak oraz Piniarski, podają iż:

kazanie jest działaniem o funkcji zbawczej, realizowanej przez Chrystusa w Kościele (...) przepowiadaniem objawionego słowa Bożego (Grzelak i Piniarski 2007: 199).

Roman Chałupka definiuje *kazanie* następująco:

unikalna procedura, przez którą Bóg poprzez swego wybranego posłańca sięga do ludzkości i zbliża ludzi do siebie. (...) przemawianie miało swój początek w umyśle Boga i w Jego własnym, unikalnym sposobie dotarcia do serc ludzkich z poselstwem, którego zadaniem jest zbawienie ludzi. Przemawianie jest osobistym świadectwem, którego celem jest przekazywanie wiary. Kazanie, to miejsce spotkania się człowieka z Bogiem (Chałupka 2012).

W ujęciu wewnętrznym kaznodzieja przestaje być nadawcą komunikatu, jawi się jedynie jako pośrednik pomiędzy słuchaczami, a Bogiem, który jest nadawcą. Definicja Chałupki odnosi się jedynie do przekazu ustnego, dlatego z perspektywy niniejszych badań jest ona niewystarczająca.

Grzegorski zsyntezował ujęcie zewnętrzne (komunikologiczne) oraz wewnętrzne w następujący sposób:

rodzaj komunikatu przekazywanego odbiorcy – słuchaczowi przez nadawcę – księdza głoszącego homilię, czy przeprowadzającego katechezę. Prawdy zawarte w tym komunikacie są częścią większej całości – Pisma Świętego, Objawienia (...). Proces ten odbywa się w kręgu współczesnej kultury i prądów ideowych. By mógł nastąpić akt porozumienia między przemawiającym, a słuchaczem potrzebny jest kontakt – słuchacz musi słyszeć i rozumieć, a więc potrzebny jest także wspólny język, tak zwany kod. Głoszenie słowa polega najpierw na kodowaniu treści myślowej mówiącego w wybrane i wypowiedane słowa, które słuchacz rekonstruuje (Grzegorski 1999, 14).

W literaturze przedmiotu można odszukać też inne określenia stosowane zamiennie do terminu *kazanie*. Są to m.in. *przekaz homiletyczny* zaproponowany przez Grzegorskiego jako tłumaczenie angielskiego terminu *preaching communication* - *akt komunikacji religijnej*.

Po zanalizowaniu różnych definicji określenia *kazanie* przyjęte zostaje ujęcie komunikologiczne, gdyż jest najbardziej adekwatne do prowadzonych badań. Jest ono ujęciem najszerszym, które obejmuje zarówno komunikację oralną, jak i tekstualną. Terminologia stosowana w pracy będzie miała swoje źródło w ujęciu komunikologicznym. Ujęcie to pozwala na dokonanie systematyzacji typów kazań wg **sytuacji komunikacyjnej, adresata, formy oraz tematyki przekazu**.

Stosując wymienione kryteria dokonano następującej typologii kazań rozumianych w ujęciu komunikologicznym.

Podział kazań ze względu na:¹⁰

1. Sytuację komunikacyjną:

- ✓ **Sakramentalne** – (m.in. kazania chrzcielne, ślubne) wygłaszane podczas przystępowania do sakramentów, adresatem, w pierwszej kolejności, może być sama osoba przyjmująca sakrament, bądź, jak w przypadku sakramentu chrztu w jej imieniu rodzice i rodzice chrzestni oraz cała wspólnota;

¹⁰ Typologia opracowana przez autorkę, według kryteriów ujęcia komunikologicznego na podstawie analizy zebranego materiału oraz opracowania Antoniego Lewka (Lewek 2000) .

- ✓ **Niedzielne** – głoszone w czasie liturgii;
- ✓ **Misyjne** – głoszone podczas misji, często misjonarze głoszą w języku niebędącym ich językiem ojczystym;
- ✓ **Internetowe** – kazania nagrywane elektronicznie¹¹.

2. Adresatów przekazu:

- ✓ **Dla różnych grup wiekowych** (np. dzieci, studenci, dorośli);
- ✓ **Dla różnych grup zawodowych** (nauczyciele, służba zdrowia);
- ✓ **Dla różnych grup stanowych** (osoby świeckie, duchowne).

3. Formy komunikacji:

- ✓ **Bezpośrednie** – wygłaszane do odbiorców, którzy są obecni w momencie głoszenia;
- ✓ **Pośrednie** – kazania transmitowane przez środki masowego przekazu, pośrednikiem osobowym może też być tłumacz simultaniczny;
- ✓ **Monologowe** – kaznodzieja jest jedynym wykonawcą komunikatu;
- ✓ **Dialogowane** – następuje dialog z wiernymi, może mieć charakter dosłowny, polega wtedy na dialogu podczas homilii, najczęściej z dziećmi, natomiast w ujęciu komunikologicznym dialog jest rozumiany jako przyjęcie przez kaznodzieję punktu widzenia odbiorcy i dostosowanie wykorzystywanych konceptualizacji do możliwości percepcyjnych adresatów (Grzelak i Piniarski 2007).

4. Tematykę przekazu:

- ✓ **Pneumatologiczne** – najistotniejszy typ z punktu widzenia niniejszej pracy. Tematyka dotycząca Ducha Świętego;
- ✓ **Moralistyczne** – nawołujące do życia zgodnie z zasadami moralnymi zawartymi w Biblii;
- ✓ **Liturgiczne** – zwane inaczej homiliami, są kazaniem wygłoszonymi podczas liturgii słowa, odnoszą się do czytań liturgicznych;
- ✓ **Kerygmaticzne** – *kazanie kerygmaticzne* jest szczególnym typem głoszenia, często przez świeckich, zwane też mianem *pierwszego głoszenia*. Ma określoną strukturę tematyczną¹².

¹¹ Np. baza kazań internetowych zarówno w wersji video, jak i audio znajdują się na fińskim portalu www.saarna.net

2.2. Określenia kazania w języku fińskim

W poniższym podrozdziale przedstawione zostaną definicje fińskich odpowiedników terminu *kazanie* odnalezione w słownikach naukowych oraz w dostępnej literaturze. Aby dokładniej określić zakres semantyczny fińskiego terminu, zostaną też przytoczone hasła ze słowników etymologicznych. Na tej podstawie zostanie porównane polskie *kazanie* oraz fińskie odpowiedniki pod względem etymologicznym.

Jak podaje słownik polsko-fiński Kudzinowskiego *kazanie* to: *saarna, sananjulistus*; dosłownie: *saarna, głoszenie słowa* (Kudzinowski 1988). Ta definicja wskazuje bardzo wyraźnie na aspekt przemawiania.

Słownik fińsko-polski wyjaśnia *saarna* jako *kazanie, nauczkę* (Kudzinowski 1988), natomiast *saarna*, za definicją Etymologicznego Słownika Współczesnego Języka Fińskiego brzmi następująco:

saarna – termin ten posiada odpowiedniki zarówno w bliżej jak i w dalej spokrewnionych językach ugrofińskich. Karelskie *soarna* oznacza bajkę, historię, opowiadanie; w języku wepskim *sarn* to bajka; w języku komi *sorni* oznacza mowę, rozmowę, pogawędkę; prawdopodobnie w języku chantyjskim *sarnag* oznacza zaklinanie. Rdzeń wyrazu jest bardzo stary oraz osobliwy. Zrekonstruowana forma w języku praugrofińskim brzmiała prawdopodobnie **sarna-*. Fińskie słowo w czasach chrześcijańskich otrzymało zupełnie nowe znaczenie przemowy kościelnej. W formie pisemnej występuje w znaczeniu chrześcijańskim od czasów Mikaela Agricoli (Häkkinen 2005).

Etymologia polskiego terminu *kazanie* przez Bańkowskiego określona jest w następujący sposób : *rozkaz, polecenie, XIV– XV przemówienie, mowa; w dzisiejszym znaczeniu religijnym wyraźnie dopiero w XVI w.*

Encyklopedia Katolicka podaje:

¹² Ma formę 4 praw sformułowanych przez Campus Crusade for Christ na podstawie Biblii : **1. Bóg Cię kocha i ma cudowny plan dla Twojego życia**, oparte na Ewangelii wg Św. Jana : *”Tak bowiem Bóg umiłował świat, że Syna swego Jednorodzonego dał, aby każdy, kto w Niego wierzy, nie zginął, ale miał życie wieczne”* (Biblia Tysiąclecia 2003, J 3,16); **2. Przez grzech oddzieliłeś się od Boga** „*Wszyscy bowiem zgrzeszyli i są pozbawieni chwały Bożej”* (Biblia Tysiąclecia 2003, Rz 3,23) oraz *„zapłatą za grzech jest śmierć”* (Biblia Tysiąclecia 2003, Rz 7, 23); **3. Jezus Chrystus jest jedynym pośrednikiem, który może przywrócić Ci jedność z Bogiem**, na podstawie *„Ja jestem drogą, prawdą i życiem, nikt nie przychodzi do Ojca inaczej jak tylko przeze mnie”* : (Biblia Tysiąclecia 2003, J 14,6); **4. Jeśli oboje przyjmiesz Jezusa jako swojego Pana i Zbawiciela będziesz mógł poznać Bożą miłość i realizować Boży plan dla twojego życia** *Jeżeli więc ustami swoimi wyznasz, że Jezus jest Panem i w sercu swoim uwierzysz, że Bóg go wskrzesił z martwych – osiągniesz zbawienie* (Biblia Tysiąclecia 2003, Rz 10,9)

polski termin od staropolskiego kazać (opowiadać, mówić nauczać, nakazywać, zakazywać, wzywać) (Lewek 2004).

Na podstawie etymologii słów w obu językach można dojść do wniosku, iż polskie znaczenie jest nacechowane bardziej negatywnie. Fińskie *saarna*, jak wynika z przytoczonych haseł słownikowych, jest spokrewnione z określeniami bajka, rozmowa, natomiast polskie *kazanie* pochodzi m. in. od słów *kazać, zakazywać*. Istnieją jeszcze inne określenia, które nie wystąpiły w słowniku polsko-fińskim są jednak obecne w literaturze przedmiotu np. *opetus, opetuspuhe*. *Opetuspuhe*, dosłownie mowa kazalna, jest określeniem stosowanym jedynie w Fińskim Kościele Prawosławnym, nie jest zatem wystarczające. Stosowany zatem będzie termin fiński.

2.3. Specyfika kazań w poszczególnych kościołach

Dostrzeżono, że różnice doktrynalne dotyczące znaczenia kazania w poszczególnych kościołach mają wpływ na kwestie językowe, szczególnie terminologię, jak w przypadku wspomnianego terminu *opetuspuhe*. Z tego względu w kolejnym podrozdziale różnice te zostaną przedstawione, aby odnaleźć określenie pasujące do wszystkich elementów bazy materiałowej. W głównej mierze opis ten będzie opierał się na oficjalnych dokumentach, o ile takie istnieją. Aby zestawienie było czytelne, podejście do aktu komunikacyjnego, jakim jest *kazanie*, zostanie we wszystkich kościołach przedstawione według tego samego schematu, który zawiera: fińskie określenie używane w danym kościele, definicję z perspektywy danego kościoła, miejsce w liturgii, treść, strukturę oraz możliwe typy.

Charakterystyka kazań w wybranych kościołach						
	Fińskie określenie <i>saarna</i> używane w danym kościele	Definicja z perspektywy danego kościoła	Miejsce w liturgii	Treść	Możliwe typy	Zalecana struktura
Fiński Kościół Luterancki	<i>saarna</i> , homilia	Dokument Fińskiego Kościoła Luteranckiego <i>Jumalan Kansan Juhla</i> stwierdza, iż <i>saarna</i> jest słowem sakramentalnym (Jumalan kansan juhla 1992: 38-39).	Na podstawie dokumentów osobami uprawnionymi do głoszenia podczas nabożeństw są pastory, na mocy pełnionego urzędu duchownego. Mogą je wygłaszać również świeccy, a także chrześcijanie i kaznodzieje innych denominacji za szczególnym pozwoleniem (Kirkkojärjestys 4:1).	Oparta na Piśmie Świętym	Ze względu na centralne stanowiska Pisma Świętego najczęściej stosowanym podziałem jest podział ze względu na stosunek do Biblii, zgodnie z nim można wyróżnić: - <i>saarna</i> ekspozycyjne (expository preaching) – „nauczanie Biblii” - <i>saarna</i> tematyczne (topical preaching)- „nauczanie o Biblii”, - <i>saarna</i> tekstualne (textual preaching)- „nauczanie z Biblii”	W kazaniu ekspozycyjnym : 1. Koncept zaczerpnięty z Biblii 2. Kontekst fragmentu 3. analiza historyczna, literacka, gramatyczna 4. osobiste świadectwo kaznodziei (Robinson 2001).
Kościół Adwentystyczny	<i>saarna</i> , opetus	<i>Kazanie stanowi unikalną procedurę, przez którą Bóg, przez swego wybranego posłańca sięga do ludzkości i zbliża ludzi do siebie (Chalupka 2012)</i>	Kazania są głoszone podczas nabożeństw w soboty, tzw. szabat. W kościele adwentystycznym kazanie jest centralną częścią nabożeństwa (Honko 1986: 74). Wyznaczone konkretne dni, kiedy wierni świeccy głoszą kazania.	Dokument <i>Manual for Ministers</i> określa iż kazania muszą być skoncentrowane na Biblii opowieści, homilie, psychologiczne lub filozoficzne dyskursy, z ledwie otworną Biblią, nie nasycą duszy spragnionej prawdziwego pożywienia. <i>Kazanie</i> w kościele adwentystycznym ma na celu przygotowanie wiernych do nadchodzącego kryzysu oraz paruzji (The Ministerial Association 1977: 49). Często mogą dotyczyć zdrowego trybu życia (Honko 1986, 74)	Ekspozycyjne, tematyczne, tekstualne. Ze względu na tematykę charakterystyczne jest <i>saarna</i> eschatologiczne .	W kazaniu tematycznym : 1. temat 2. fragmenty biblijne przytaczane przez kaznodzieje w celu rozwinięcia tematu (Old 2007, 97) Kazanie tekstualne : 1. tekst biblijny 2. rozwinięcie tematu jak w kościele luteranckim (Old 2007, 97)
Fiński Wolny Kościół	<i>saarna</i> , opetus (nauczanie) julistus (głoszenie)	<i>Kwestii nauczania nie chciano podawać w formie pisanej, dlatego nie ma spisanych oficjalnych dokumentów. (SVK¹³) Prawdy wiary są przekazywane w sposób ustny, nie można więc przytoczyć oficjalnej definicji terminu kazanie.</i>	Ze względu na brak oficjalnych dokumentów, nie jest możliwe określenie miejsca w liturgii	Według <i>Vapaakirkon tunnustus</i> par. 2 „zgodnie z nią [Biblią – przyp. red.] wszelkie nauczanie jest akceptowane bądź odrzucone. Oznacza to, że <i>saarna</i> musi być spójne z tekstami biblijnymi	Ze względu na stosunek do Biblii: ekspozycyjne, tematyczne, tekstualne. Ze względu na sposób komunikacji charakterystyczne są kazania uliczne oraz internetowe .	

¹³ SVK - Suomen Vapaa Kirkko

Fiński Kościół Zielonoświątkowy	saarna, opetus		Zajmuje centralne stanowisko. <i>Celem [nabożeństwa – przyp. Red] jest wspólne doświadczenie bliskości Boga oraz zapoznanie się z zapisanym słowem Boga (SHK 2012)</i>	<i>Święta Biblia jest słowem Boga spisany pod natchnieniem Ducha Świętego i jedyną podstawą naszego nauczania (Deklaracja Fińskiego Kościoła Zielonoświątkowego §1)</i>	Ze względu na stosunek do Biblii: ekspozycyjne, tematyczne, tekstualne . Ze względu na tematykę charakterystyczne jest saarna pneumatologiczne	
Fińska Autokatedralna Cerkiew Prawosławna	Opetuspuhe, saarna, homilia	<i>Opetuspuhe (mowa kazalna) jest istotną częścią liturgii eucharystycznej i ma swoje miejsce w powszechnej sakramentalnej naturze liturgii. Jest to mowa wygłaszana podczas liturgii przez księdza, biskupa lub osobę upoważnioną przez biskupa, która zazwyczaj wyjaśnia tekst Ewangelii danego dnia oraz teksty epistolarne, bądź jest związana z obchodzonym świętem i jego znaczeniem (Pyykkönen za: www.ortodoksi.net)</i>	Podczas liturgii obowiązuje obrządek bizantyjski. Zgodnie z oficjalnymi dokumentami kościelnymi: <i>Do nabożeństwa przynależy mowa kazalna (opetuspuhe), odnosząca się do czytań z danego dnia, przynajmniej w niedziele oraz święta (Kirkköjäinjestyk § 4).</i>	W prawosławiu centralne znaczenia posiadają nauczania pierwotnych ojców kościoła, nawiązujące się do tradycji (Utriainen, 2004). Istnieje tradycja odczytywania niektórych mów kazalnych, m.in. <i>Mowa kazalna Jana Chryzostoma.</i>	Charakterystyczne ze względu na tematykę przekazu: dogmatyczno-apologetyczne, pneumatologiczne, moralistyczne, liturgiczne, hagiograficzne oraz społeczno-polityczne	Według fińskiego prawosławnego kaznodziei Andreia Verikova <i>opetuspuhe</i> powinna składać się z czterech elementów: 1. streszczenia przeczytanego fragmentu biblijnego, 2. wyjaśnienia znaczenia wraz z odwołaniem do historycznego kontekstu, 3. odniesienia do nauczania świętych prawosławnych oraz 4. zastosowania do sytuacji współczesnej. (Verikov, SOK).
Kościół Katolicki	saarna, homilia ¹⁴	Kazanie jest zgodnie z Konstytucją Liturgiczną częścią czynności liturgicznej.	Rubryki powinny wskazywać <i>najodpowiedniejsze miejsce do kazania (...) jeżeli dany obrządek je dopuszcza. Bardzo starannie i w należyty sposób należy spełniać obowiązek głoszenia kazań (KL¹⁵ 35 § 2).</i>	Jak podaje Konstytucja Liturgiczna: <i>Treść swoją powinny one czerpać przede wszystkim ze źródeł Pisma świętego i liturgii, jako zwiastowanie przedziwnych dzieł Bożych w dziejach zbawienia. Należy także usilnie kłaść nacisk na katechezę ściśle liturgiczną, a i podczas wykonywania obrzędów, jeżeli zachodzi potrzeba, przewidzieć krótkie pouczenia: ma je podawać - byle w odpowiednich momentach - kapłan lub inna osoba kompetentna, w słowach zgodnych z przepisami (KL 35§ 2,3). Treść ma być więc wyjaśnieniem słów Pisma, może też zawierać pouczenia.</i>	Charakterystyczny podział ze względu na kontekst roku liturgicznego: - pasyjne - jako element nabożeństwa zwanego gorzkimi żałami - adwentowe - homilie głoszone w czasie adwentu, przygotowujące do Bożego Narodzenia - wielkopostne - homilie głoszone w czasie Wielkiego Postu	Nie jest ściśle określona

¹⁴Homilia jest pewnym typem *saarna*, wyjaśniającym czytania, jednak w języku potocznym używane jest zamiennie.

¹⁵ KL- Konstytucja Liturgiczna

2.4. *Saarna* jako przedmiot badań

Fińskim współczesnym *saarna* jako gatunkiem zajęła się badaczka Päivikki Antola. Definiuje ona *saarna* jako mowę rytualną oraz *personalne opowiadanie umiejscowione w religijnym kontekście* (Antola 2004). Formą współczesnego kazania fińskiego jest werbalne opowiadanie o epickiej formie, które łączy wydarzenia biblijne z doświadczeniem codziennym wspólnoty. Ze względu na dopuszczenie w wielu kościołach w Finlandii kapłaństwo kobiet, można sądzić, iż *saarna* głoszone przez kobiety również posiadają cechy szczególne, nie pojawiające się w innych krajach. Antola opisała cechy charakterystyczne kazania głoszonego przez kobiety. Do najistotniejszych można zaliczyć: komunikację niewerbalną, pytania bezpośrednie, proste, przyziemne słownictwo oraz nowoczesne alegorie.

Innym badaczem, który zajmował się fińskim *saarna* jest Yrjö Sariola. Jego badania opierają się na 118 *saarna*, które poddał analizie. Zauważył, iż ze względu na obecność tzw. ruchów przebudzeniowych, w różnych kościołach oraz związanej z tym obecności specyficznej muzyki uwielbienia, znaczenie *saarna* uległo znacznej zmianie. *Saarna*, jak twierdzi Sariola, przestała być jedyną formą głoszenia, gdyż współcześnie funkcję głoszenia pełnią utwory podczas nabożeństw. Fiński Kościół Luterski w dokumencie *Święto Ludu Bożego*, umieścił cały rozdział pt. *Muzyka podczas nabożeństwa jako forma głoszenia*. Sariola twierdzi, iż muzyka nie wpłynęła na obniżenie znaczenia *saarna*, lecz jest czynnikiem inspirującym w procesie jego powstawania.

Analiza gatunku, jakim jest *saarna* pozwoliła dostrzec wieloaspektowość tego zagadnienia oraz następujące zmiany w podejściu do *saarna* w kościołach fińskich. Nie jest to ogląd całościowy, a jedynie zarysowanie pewnych typów oraz wykazanie cech charakterystycznych, gdyż zagadnienia homiletyczne nie są głównym tematem niniejszej pracy, mają one pomóc w dalszej analizie materiału.

3. SYTUACJA KOŚCIOŁA W FINLANDII

W poniższym podrozdziale zostanie pokrótce omówiona historia kościoła w Finlandii ze szczególnym uwzględnieniem wydarzeń, które mogły mieć związek z rozwojem języka religijnego w Finlandii oraz powstaniem i rozwojem kościołów, z których pochodzi materiał badawczy.

3.1. Narodziny chrześcijaństwa w Finlandii

Pierwsze wpływy chrześcijańskie dotarły do Finlandii ze wschodu jako następstwo kontaktów handlowych z Nowogrodem, znajdującym się w kręgu bizantyjsko-rosyjskim. Prawosławie zaczęło się rozwijać szczególnie na terenie Karelii, która graniczyła z Nowogrodem. Pierwszym kaznodzieją na ziemiach fińskich znanym z imienia był prawosławny zakonnik Sergei, który założył klasztor Valamo w Karelii (Piironen 1991). W mniej więcej tym samym czasie z zachodu docierały do Finlandii wpływy kościoła Rzymsko-Katolickiego. Pierwsza udokumentowana wyprawa krzyżowa na ziemie fińskie dotarła z terenów Szwecji. Miała ona miejsce w 1155, uczestniczył w niej król Eryk oraz biskup Henryk ze Szwecji. Jak twierdzi Vahtola, pomimo iż w literaturze historycznej określa się tę wyprawę mianem krucjaty, miała ona jednak pokojowy charakter, gdyż dotarła na tereny, gdzie istniało już chrześcijaństwo. Świadczą o tym odnalezione szczątki grobów z początków X wieku, gdyż dopiero kultura chrześcijańska wprowadziła tradycję pochówków ciał zmarłych (Vahtola 1987). Według Eskoli wyprawa ta prawdopodobnie miała na celu jedynie organizację sieci parafii na terenie fińskim (Eskola 2007). Chrześcijaństwo rozwijało się stopniowo, zakładano nowe parafie oraz klasztory, m. in. dominikański oraz franciszkański. Zmiany rozpoczęły się w roku 1527, kiedy to król Szwecji wybrał na biskupa Turku, ówczesnej stolicy Finlandii, Martina Skytte, znanego z otwartości na wpływy protestanckie. Otrzymał święcenia, które nie otrzymały akceptacji papieża. Od tego momentu biskupi Turku zostali odłączeni od jedności z Kościołem Katolickim (Vuorela 1989: 7). Można więc mówić o początkach reformacji. Rozpoczęły się konfiskaty dóbr kościelnych, w Raunie klasztor franciszkański wraz z kościołem został zamieniony na magazyn, a zakonników wypędzono. Zlikwidowano również zakon dominikański, zwany zakonem kaznodziejskim. (Vuorela 1989). Biskup Skytte wysłał młodych kleryków do Wittenbergi, by zapoznać ich z naukami Lutera. Wraz z wpływami protestantyzmu podniesiony został status języków narodowych w liturgii kościoła. Za głównego twórcę fińskiego języka religijnego uważa się Mikaela Agricole, który dokonał pierwszego tłumaczenia Nowego Testamentu na język fiński oraz napisał następujące dzieła w języku fińskim: *Alcu Opista wskoon*, (katechizm dla ludu), oraz *Rucouskirja Bibliasta* (modlitewnik) (Renvall 1949). Zaczęto głosić kazania w języku ludu.

Protestantyzm jest nurtem dominującym w Finlandii Zachodniej od czasów średniowiecznych, choć za czasów panowania księcia Jana III na dwór książęcy silne wpływy

katolicyzmu przyniosła, pochodząca z Polski, księżna fińska Katarzyna Jagiellonka, żona Jana III (Vuorela 1989).

Po śmierci Jana III zgromadzenie w Uppsali w 1593 roku uchwaliło likwidację organizacji kościelnej założonej przez księcia. Za jedyne źródło wiedzy uznano Słowo Boże, odrzucając tradycję. Nowe zwyczaje zostały przyjęte przez księży, jednak, jak twierdzi Vuorela, lud sprzeciwiał się wprowadzonym zmianom (Vuorela 1989: 10). Można się spodziewać, iż usunięcie wszelkich treści związanych z tradycją przyczyniło się do zawężenia sposobów konceptualizacji pojęć przez duchownych fińskich.

W tym samym wieku w części karelskiej, pomimo represji, ludność tak silnie trwała przy swojej wierze, iż nie dotarła tam reformacja. Utrzymał się kościół prawosławny (Piiroinen 1991). W kościele prawosławnym w Finlandii język starocerkiewnosłowiański utrzymywał się w liturgii aż do wieku XIX. Choć niektórzy duchowni głosili już kazania w języku ludu, dopiero oddzielenie diecezji fińskiej spowodowało istotny wzrost statusu języka fińskiego w kościele prawosławnym. Przy parafiach zaczęto zakładać fińskojęzyczne szkoły. W 1891 założono Komitet do Spraw Tłumaczeń na Język Fiński (Suomennos Komitea). Od tego czasu nastąpił szybki rozwój języka religijnego w fińskiej części Karelii, zaczęto wydawać czasopismo religijne *Aamun Koitto*. W 1918 roku diecezja fińska została oddzielona całkowicie i powstał Autokefaliczny Kościół Fiński, za zgodą patriarchy rosyjskiego.

Na zachodzie Finlandii w drugiej połowie XIX wieku dokonano reformy, która umożliwiła fińskim duchownym wyjazdy na stypendia zagraniczne (Murtorinne 1988: 170). Można spodziewać się, że zetknięcie się z zagranicznymi duchownymi i badaczami również wpłynęły na sposób konceptualizowania pojęć w *saarna*.

3.2. Ruchy przebudzeniowe

W wieku XIX w Finlandii rozpoczęły się tzw. przebudzenia¹⁶. Były to ruchy religijne podkreślające znaczenie osobistego życia duchowego, ich głównym zamierzeniem był powrót do pierwotnego chrześcijaństwa (Numminen 2001). Rozpoczęły się one w dwóch gminach jednocześnie: w Savo, gdzie przebudzeniu przewodził Paavo Ruotsalainen oraz

16 fiń. *herätysliike*. W Finlandii miało miejsce pięć głównych przebudzeń: 1. Herännäisyyss (przebudzeniowość) 2. evenkelinen liike (ruch ewangeliczny) 3. renqvistiläiset (od nazwiska Renqvista, głównego propagatora przebudzenia) 4. lestadiolaiset (lestadianizm od nazwiska Larsa Lestadiusa) 5. Viiden aalto (piąta fala przebudzeniowa), która trwa w Finlandii do dziś (Numminen 2001).

w Ostrobotni, gdzie głównymi postaciami byli pastory Joonas Langus oraz Niilo K. Malmberg. Za datę powstania Ruchu Przebudzeniowego na ziemiach fińskich uważa się rok 1892, kiedy założono wydawnictwo zrzeszające *przebudzonych*¹⁷ z obu gmin. Spotkania osób związanych

z wydawnictwem przemieniły się w chrześcijańskie uroczystości, na które przybywa corocznie ok. 40 tys. osób (Honko 1986: 23). W Laponii narodził się kolejny ruch przebudzeniowy zwany *lestadianizmem*, od nazwiska duchownego fińskiego Larsa Lestadiusa. Centrum ruchu znajduje się w Oulu, jednak ruch ten dotarł do wielu parafii na terenie całej Skandynawii (Honko 1986: 43). Ruch ten działa głównie w parafiach luterańskich, co charakterystyczne, podczas nabożeństw kaznodziejami są często osoby świeckie.

Kościół zielonoświątkowy i wolny kościół powstały w Finlandii w wyniku wspomnianego ruchu przebudzeniowego. W roku 1940 w Finlandii nastąpiła piąta fala ruchu przebudzeniowego, zwana inaczej *nowym pietyzmem*. Przebudzenia rozpoczęły się od osób świeckich, a dopiero potem dotarły do wnętrza kościoła fińskiego. Podkreślano konieczność zmiany stylu życia, osobistą relację z Bogiem oraz czytanie Pisma Świętego. Kiedy do wspólnot przebudzeniowych przyłączyli się duchowni, zaczęli głosić kazania w nowym duchu. W 1945 roku powstała pierwsza fińska szkoła biblijna w Kauniainen. Honko twierdzi, iż w wyniku tych wydarzeń w tym czasie w kazaniach zaczęły pojawiać się tematy społeczne oraz ekumeniczne (Honko 1986: 52). *Vapaa kirkko*, tzw. Wolny kościół powstał w wyniku tych ruchów, a także ze względu na oddziaływania ze Szwecji oraz Anglii. Początkowo ruch ten miał jedynie wpłynąć na istniejący już kościół luterański, jednak z czasem odłączył się i został zarejestrowany jako Fiński Wolny Kościół (*Vapaa lähetys* 1880). Faktyczny rozłam nastąpił, gdy zaczęto odprawiać Eucharystię bez pozwolenia. Obecnie Wolny Kościół posiada własne wydawnictwo, szkoły oraz organizację na wzór harcerstwa. Uzyskał status odrębnego kościoła, zaczęto zatem wyświęcać pastorów, również kobiety. Nastąpił duży ruch misyjny z terenów Finlandii, gdyż misje są obecnie głównym zadaniem Wolnego Kościoła. Finowie wysłani przez Wolny kościół posługiwali m.in. w Nepalu, Papui Nowej Gwinei.

Helluntai liike, tzw. *ruch zielonoświątkowy*, który miał swój początek w USA w 1800 r., za pośrednictwem Szwecji rozprzestrzenił się do Finlandii (miało to miejsce w 1809 r.). Każda wspólnota zielonoświątkowa w Finlandii jest niezależna (Honko 1986: 71). Najważniejszym zadaniem jest głoszenie Dobrej Nowiny o zbawieniu. W kościele próbuje się

17

fiń. *herännyt*

powrócić do pierwotnego chrześcijaństwa, czyli do dnia pierwszej pięćdziesiąticy. Ruch podkreśla wyzwolenie z grzechu, dary duchowe, mówienie w językach, prorokowanie oraz uzdrawianie. Muzyka jest bardzo istotnym elementem nabożeństwa. Najbardziej znanym kaznodziejom był Niilo Yli-Väinö, jego kazania były przykładem dla kolejnym kaznodziejów. Podkreślał on krzywdę ludzką, pomagał w problemach duchowych, wskazywał na nierówność społeczną (Honko 1986: 72).

Fiński Kościół Adwentystyczny, podobnie jak ruch zielonoświątkowy, ma swoje źródło w Ameryce Północnej, gdzie w latach czterdziestych XIX wieku wyodrębnił się od kościoła baptystycznego. Kluczową postacią był William Miller, który przepowiadał nadejście końca świata w 1844, jednak, gdy to nie nastąpiło, ruch rozbił się na kilka pomniejszych, m. in. wyodrębnił się Adwentyści Dnia Siódmego. Ruch ten dotarł do Finlandii w 1892 r. Większość pastorów posługujących obecnie w kościele adwentystycznym ukończyła studia teologiczne w College`u New Bold w Anglii, co niewątpliwie przynosi do kazań wpływy międzynarodowe.

3.3. Sytuacja obecna

Obecnie w Finlandii oficjalny status Kościoła Narodowego posiada kościół ewangelicko-luterański, jest on wymieniony w Konstytucji. Według danych z 2000 r. do Fińskiego Kościoła Ewangelicko-Luterańskiego należy ok. 4 500 000 osób, co stanowi 80% społeczeństwa fińskiego. Z 1800 pastorów jedną piątą stanowią kobiety (Tiitta 2003:77). Pierwsze w Finlandii kobiety zostały wyświęcone na pastorów w 1988 r. (Utriainen 2004: 139). Jest to istotny fakt, który oznacza, że kobiety w Finlandii pełnią również rolę kaznodziejów. Ten temat zostanie rozwinięty w kolejnym podrozdziale.

Fiński Kościół Prawosławny również posiada oficjalny status Kościoła Narodowego, przynależy do niego ok. 56 000 osób. Umocnienie statusu kościoła prawosławnego na ziemiach fińskich może być związane z faktem, iż w latach 1809- 1918 Finlandia znajdowała się pod berłem rosyjskim. Trzecim co do wielkości kościołem jest Fiński Kościół Zielonoświątkowy z 50 000 ochrzczonych członków. Następnie do Wolnego Kościoła Fińskiego przynależy 13 000, a do Kościoła Katolickiego 7 000 osób (Tiitta 2003:77).

Teksty homiletyczne stanowią rozległe pole badań językoznawczych, opisane wyżej aspekty *saarna*, a także jego specyfika w kontekście kościoła w Finlandii. Mają na celu

umożliwienie badaczowi nie posiadającemu intuicji natywnego użytkownika języka fińskiego rekonstrukcję metafor występujących w tekstach kazań.

CZEŚĆ EMPIRYCZNA

4. METODOLOGIA

4.1. Cel badań

Celem badań jest rekonstrukcja metafor konceptualnych Ducha Świętego występujących w fińskich *saarna* wybranych kaznodziejów oraz ich analiza. Zostanie podjęta próba potwierdzenia założonej we wstępie hipotezy, iż istnieje jedna metafora centralna we wszystkich kazaniach w kościołach różnych denominacji, a różne są jedynie językowe manifestacje tejże metafory. W pracy pomocne mogą okazać się następujące pytania badawcze: *W jaki sposób konceptualizowany jest Duch Święty w języku fińskim? Czy zrekonstruowane metafory Ducha Świętego są koherentne z metaforami zrekonstruowanymi przez innych badaczy?*

4.2. Metoda badawcza

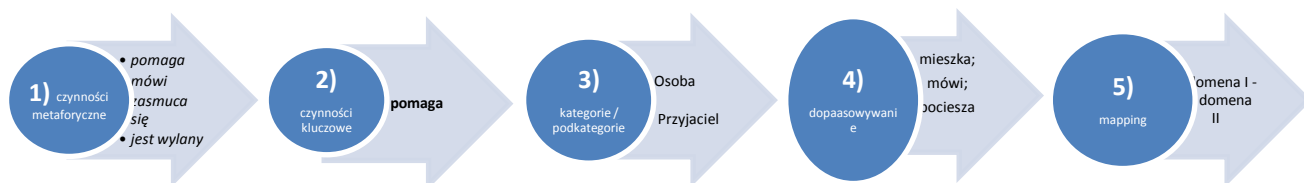
W celu sprawdzenia prawdziwości hipotezy postawionej we wstępie oraz udzielenia odpowiedzi na pytania badawcze zostanie wykorzystana teoria metafor konceptualnych opisana w podrozdziale 1.3. Z możliwych podejść badawczych, została wybrana wspomniana teoria metafor, ponieważ umożliwia ona badania nad semantyką. Ponadto dotychczasowe badania m.in. Victora Balabana (1996) oraz Andrzeja Kominka (2009) dowiodły, iż możliwe jest połączenie badań językowych nad językiem religijnym z badaniami językoznawstwa kognitywnego.

Procedura badawcza będzie miała następujący przebieg: Ze wszystkich zebranych *saarna* wypisane zostaną zdania, w których pojawia się określenie *Duch Święty*, jego formy fleksyjne, zaimki osobowe wskazujące na Ducha Świętego oraz parafrazy (*Duch Boży*, *Duch Prawdy*, *Duch Chrystusa*). W zdaniach, w których Duch Święty jest podmiotem domyślnym, dla ułatwienia analizy, określenie zostanie dopisane w nawiasie. Odnalezione terminy zostaną pogrubione, następnie podkreślone będą wyrażenia odnoszące się gramatycznie do terminu Ducha Świętego, szczególnie istotne będą orzeczenia, w zdaniach, w których Duch Święty

będzie podmiotem. W przypadkach, kiedy słowo Duch Święty pełni funkcję agensa bądź stativusa całe wyrażenie wraz z kontekstem będzie podkreślone, natomiast, kiedy pełni funkcję patiensis, czyli czynność jest wykonywana na nim, zaznaczony też będzie wykonawca czynności. Kursywą oznaczone będą wyrażenia metaforyczne, które stanowią cytat wpleciony w treść kazania, a niebędące autorstwa danego kaznodziei. Analizowane będą pojedyncze zdania, jednak w przypadkach, gdy kontekst zmieniłby znaczenie, zostanie on również zapisany. Całe zdania zostaną przetłumaczone przez autorkę na język polski.

Na podstawie zebranych wyrażeń metaforycznych zostanie podjęta próba zrekonstruowania metafor konceptualnych Ducha Świętego. Odszukane zostaną koherencje pomiędzy wyrażeniami metaforycznymi. Następnie wszystkie metafory konceptualne zostaną sklasyfikowane według podziału G. Lakoffa i M. Johnsona (Lakoff i Johnson 1988) oraz Victora Balabana (Balaban 1999). Nazwy metafor konceptualnych zapisywane będą wielkimi literami. Po dokonaniu takiej analizy będzie podjęta próba odnalezienia metafory centralnej, wokół której nadbudowanej są wszystkie inne. Proces postępowania w celu analizy zebranego materiału można przedstawić w pięciu punktach:

- 1.) Odszukanie w wyrażeniach metaforycznych czynności odnoszących się do konceptu Ducha Świętego
- 2.) Wyróżnienie czynności kluczowych (na podstawie częstotliwości ich występowania)
- 3.) Utworzenie kategorii oraz podkategorii ze względu na czynności kluczowe. Nazwy metafor będą dobrane tak, aby, w miarę możliwości, odnosić się etymologicznie do czynności kluczowych.
- 4.) Zostanie podjęta próba dopasowania wyrażeń występujących rzadziej do istniejących kategorii ze względów ekonomiczności.
- 5.) Ostatnim etapem będzie przedstawienie procesu mapowania w tabeli, gdzie kolumna I przedstawia domenę źródłową, czyli Ducha Świętego znak → symbolizuje proces mappowania, kolumna III prezentuje domenę docelową, natomiast ostatnie kolumny zawierać będą językowe manifestacje w oryginale wraz z tłumaczeniem na język polski. W schemacie przedstawia się to w sposób następujący:

W pracy wyrażenie Duch Święty zapisywane będzie wielką literą, gdyż zgodnie z zaleceniami Komisji Języka Religijnego w Radzie Języka Polskiego *Wielką literą piszemy nazwy własne istot nadprzyrodzonych (wszystkie człony) i ich ewentualne zastępniki* (Przybylska 2005: 11).

4.3. Materiał badawczy

Bazę materiałową stanowią transkrypcje *saarna* wygłoszonych w wybranych ze względów dostępności parafiach głównych kościołów chrześcijańskich¹⁸ w Finlandii. Kościoły zostały wybrane ze względu na dwa kryteria: liczebności członków oraz oficjalnego statusu w Finlandii. Kościołami narodowymi (*Valtionkirkko*) według prawa wyznaniowego są: Fiński Kościół Luterński (Suomen Evankelis-Luterilainen Kirkko), do którego według danych z 2010 opublikowanych przez Urząd Statystyczny przynależy 85%, oraz Fiński Autokefaliczny Kościół Prawosławny (Suomen Ortodoksi Kirkko) z 1% społeczeństwa, co stanowi ok. 60 tys. osób (Tilastokeskus 2010).

Innymi zarejestrowanymi związkami wyznaniowymi¹⁹, nieposiadającymi statusu kościoła narodowego, a uwzględnionymi na postawie liczebności członków niniejszej pracy będą: Fiński Wolny Kościół (Suomen Vapaakirkko) z 14,5 tys. zarejestrowanych członków,

18

Klasyfikacja kościołów jako chrześcijańskie na podstawie decyzji Fińskiej Rady Ekumenicznej

19 Wybrano związki zarejestrowane w Finlandii na podstawie Ustawy Prawa Wyznaniowego (*Uskonnonvapauslaki* 6.6.2003/453)

Kościół Katolicki w Finlandii (Katolinen Kirkko Suomessa) z 10,5 tys. członków, Fiński Kościół Zielonoświątkowy (Suomen Helluntaikirkko) z liczbą 6,2 tys. zarejestrowanych członków²⁰ oraz Fiński Kościół Adwentystyczny (Suomen Adventtikirkko) z 3,6 tys. członków.²¹

Wszystkie wybrane *saarna* zostały wygłoszone w dzień Pięćdziesiątnicy. Wszystkie, za wyjątkiem pochodzącego z kościoła katolickiego²², zostały wygłoszone dnia 27.05.2012r. Taki dobór spowodowany był założeniem, iż w święto Zesłania Ducha możliwe będzie odnalezienie największej liczby wyrażen metaforycznych odnoszących się do Ducha Świętego. W trakcie zbierania materiału badawczego okazało się jednak, że różnice doktrynalne wpływają znacząco na stosowane metafory lub ich całkowity brak.

Materiał badawczy został po części uzyskany od razu w formie tekstów, które zostały opublikowane na stronach internetowych, natomiast po części jako pliki dźwiękowe, które następnie zostały przetranskrybowane przez autorkę. Szczegóły dotyczące sposobu uzyskania poszczególnych kazań znajdują się przed każdym materiałem badawczym w kolejnym rozdziale niniejszej pracy.

5. BAZA MATERIAŁOWA

Baza materiałowa stanowi fragmenty transkrypcji kazań, wybranych metodą opisaną w rozdziale na temat metodologii badań. Ze względu na obszerność bazy materiałowej, prezentowane będą jedynie te fragmenty, które będą miały istotne znaczenie dla pracy. Oznacza to, że zaprezentowane zostaną zdania zawierające określenie Duch Święty, bądź jego synonimy. Kolejność prezentowanych tekstów została ustalona, na podstawie zarejestrowanej liczby członków kościoła, z którego pochodzi analizowany materiał. Zdania z wyrażeniami odnoszącymi się do konceptu Duha Świętego wraz z tłumaczeniem znajdują się w aneksie.

20 W rzeczywistości szacuje się, że Kościół zielonoświątkowy może mieć o wiele więcej członków, jednak ze względu na nowelizację ustawy o wolności religijnej *Uskonnonvapauslaki 453/2003*, zgodnie z którą można przynależać do kilku grup wyznaniowych jednocześnie, w raporcie uwzględniono jedynie pierwszą wspólnotę, do której dana osoba została zapisana.

21 Dane na 2010r, pochodzą z raportu *Ludność wg grupy wyznaniowej w latach 2003-2010* opublikowanych przez Fiński Urząd Statystyczny na stronie www.tilastokeskus.fi

22 Powód takiego wyboru jest opisany w podrozdziale 4.1.4. niniejszej pracy.

5.1. Suomen Evankelis-Luterilainen Kirkko – Fiński Kościół Ewangelicko-Luterański

Saarna, z którego zostały wybrane fragmenty zostało wygłoszone w Jäärvenpää dnia 27.05.2012 w parafii Jäärvenpään Seurakunta przez kobietę pastora Katri Kuusikallio. Kazanie jest umieszczone w formie pliku dźwiękowego na stronie internetowej parafii Jäärvenpää Seurakunta (www.jarvenpaanseurakunta.fi). Odnaleziono w nim 8 zdań, zawierających określenie *Duch Święty*, bądź jego synonimy.

W celu odkrycia oraz nadania nazw odkrytym metaforom odszukano w zdaniach czynności, odnoszących się do konceptu Ducha Świętego. W wyrażeniach metaforycznych wyróżniono czynności kluczowe: *dawać życie; mieć zadania, aby wyszedł plon; zdobyć oraz odnawiać poprzez*. Na podstawie czynności kluczowych powstały kategorie i dokonano następujących rekonstrukcji:

Odkryto metaforę DUCH ŚWIĘTY TO OSOBA. Jest to metafora ontologiczna, personifikacja, można wyróżnić aspekt szczegółowy tej metafory:

PYHÄ HENKI ON ELÄMÄN ANTAJA
DUCH ŚWIĘTY TO DAWCA ŻYCIA²³

(5.) *Różnica pomiędzy źródłem życia danym przez Ducha, (6.) Poprzez Ducha Świętego Bóg odnawia i daje siłę.*

PYHÄ HENKI ON VÄLINE
DUCH ŚWIĘTY TO NARZĘDIE

(4.) *Bóg, ... działa w taki sposób, aby Duch Święty zdobył; (6.) Poprzez Ducha Świętego Bóg odnawia*

PYHÄ HENKI ON ISÄNTÄ
DUCH ŚWIĘTY TO GOSPODARZ

(1.) *Ciało jest polem, na którym owoce ducha mogą wzrastać i wydawać plon; (2.) Duch Święty ma wiele zadań, aby plon został wydany; (7.) Ale dary łaski Ducha Świętego są takiej natury, że nie można ich magazynować, zarządzać nimi, czy manipulować.*

PYHÄ HENKI ON TAISTELIJA

23 W pracy przyjęto konwencję umieszczania wyrażen metaforycznych zaznaczonych kursywą pod zrekonstruowaną metaforą konceptualną zapisaną wielkimi literami, jak u badaczy Lakoffa oraz Johnsona (Lakoff i Johnson, 1988) Numer w nawiasie oznacza nr zdania, z którego zaczerpnięto wyrażenie metaforyczne.

DUCH ŚWIĘTY TO WOJOWNIK

(4.) *Bóg mówi też: „JESTEM, KTÓRY JESTEM”, a dopiero potem działa w taki sposób, aby Duch Święty zdobył w nas życie.*

PYHÄN HENGEN LAHJAT OVAT SIEMENIÄ

DARY DUCHA TO ZIARNA

(1.) *Ciało jest polem, na którym owoce ducha mogą wzrastać i wydawać plon.*

Został odnaleziony przykład metafory konceptualnej, którą można by określić mianem negatywnej, gdyż wskazuje ona na brak analogii:

DARY DUCHA NIE SĄ PRZEDMIOTAMI DZIAŁANIA

(7.) *dary łaski Ducha Świętego są takiej natury, że nie można ich magazynować, zarządzać nimi, czy manipulować.*

Mogło by się wydawać, że metafory DUCH ŚWIĘTY TO NARZĘDZIE BOGA, DARY DUCHA NIE SĄ PRZEDMIOTAMI DZIAŁANIA oraz DUCH ŚWIĘTY TO DAWCA ŻYCIA nie są koherentne, gdyż w niektórych przypadkach Duch Święty występuje jako przedmiot działania, a w innych, jako jego podmiot. Znajduje się tu też metafora mówiąca o tym, że dary ducha nie są przedmiotami. Właściwą zależność między tymi terminami odkryła badaczka Victoria Kamasa przedstawiając ją jako *trójelementowy łańcuch zależności, w którym Duch Święty stanowi srodkowe ogniwo* (Kamasa 2010: 140). Można więc stwierdzić, że te metafory są koherentne ze sobą, jeśli przyjęte zostanie założenie, że Duch Święty jest przedmiotem działania Boga, a życie człowieka jest przedmiotem działania Ducha Świętego, zatem Duch Święty nie jest przedmiotem działania człowieka. Można zatem doprecyzować nazwę metafory DUCH ŚWIĘTY TO NARZĘDZIE na DUCH ŚWIĘTY TO NARZĘDZIE DZIAŁANIA BOGA, natomiast metaforę DARY DUCHA TO NIE PRZEDMIOTY DZIAŁANIA na DARY DUCHA TO NIE PRZEDMIOTY DZIAŁANIA LUDZI.

Można również sądzić iż omawiana już metafora DARY DUCHA TO NIE PRZEDMIOTY DZIAŁANIA LUDZI oraz DARY DUCHA TO ZIARNA nie są koherentne, jednak jak pisze Kominek, każda metafora ukazuje inny aspekt pojęcia (Kominek 2008; 190). Metafora DARY DUCHA TO ZIARNA wskazuje na to, iż dary Ducha mogą ulegać rozwojowi, natomiast druga z omawianych metafor zwraca uwagę na to, iż dary Ducha nie są fizycznie doświadczalne.

W poniższej tabeli została podjęta próba systematyzacji zrekonstruowanych metafor. Domeną wyjściową jest DUCH ŚWIĘTY oraz DARY DUCHA ŚWIĘTEGO, następnie schematycznie znakiem → oznaczono proces mapowania. Polega on na tym iż DUCHOWI ŚWIĘTEMU, będącemu domeną wyjściową przypisuje się ontologiczne korespondencje pochodzące od domeny wyjściowej (umiejętność walki, możliwość przekazywania życia itp.) (Lakoff 1993; 207).²⁴

Domena I	(proces mapowania)	Domena II		Manifestacja językowa	
				fiński	polski
DUCH ŚWIĘTY	→	OSOBA	DAWCA ŻYCIA	<i>antaa elämää</i>	<i>dawać życie</i>
			GOSPODARZ	<i>jllk on tehtäviä, iotta satoa tulisi</i>	<i>mieć zadania, aby wszedł plon</i>
			WOJOWNIK	<i>saada aikaan</i>	<i>zdobyć</i>
		NARZĘDZIE BOGA		<i>uudistaa jonkun kautta</i>	<i>odnawiać poprzez</i>
DARY DUCHA	→	ZIARNA		<i>kasvaa</i>	<i>wzrastać</i>
		NIE PRZEDMIOTY DZIAŁANIA LUDZI		<i>ei voi varastoida</i>	<i>nie można magazynować</i>

5.2. Suomen Autokefaalinen Ortodoksikirkko – Fiński Autokefaliczny Kościół Prawosławny

Saarna, z którego pochodzą poniższe wyrażenia zostało wygłoszone przez ojca Andreia Verikova w dzień Pięćdziesiątnicy, zwany w kościele prawosławnym dniem Świętej Trójcy. Kazanie miało miejsce w prawosławnej parafii w Nurmi dnia 27.05.2012r. Pochodzi z tekstowej bazy kazań na stronie internetowej Fińskiego Autokefalicznego Kościoła Prawosławnego.

²⁴ W sposób analogiczny zostaną przedstawione rekonstrukcje w kolejnych podrozdziałach.

W niniejszym tekście, nie we wszystkich zdaniach zawierających określenie Duch Święty odnaleziono wyrażenia metaforyczne. Na podstawie tych, które je jednak zawierały dokonano następującej rekonstrukcji:

PYHÄ HENKI ON PERSOONA

DUCH ŚWIĘTY TO OSOBA

W imię ... Ducha Świętego; On mieszka już w nas; działa Duch Święty; Duch Święty w nich działa; Pocieszyciel nie przyjdzie do Was; Duch Święty mieszka; On mieszka już w nas; Duch Święty jest tym, który przez owe czynności oddziałuje;

PYHÄ HENKI ON YSTÄVÄ

DUCH ŚWIĘTY TO PRZYJACIEL

nasza relacja do Ducha; świadomi Jego obecności; zwracamy się do Ducha Świętego; prosimy Go o pomoc;

PYHÄ HENKI ON JOHTAJA

DUCH ŚWIĘTY TO PRZEWODNIK

On, Duch Prawdy, doprowadzi was do całej prawdy; tak jak im Duch Święty pozwalal mówić

PYHÄ HENKI ON JUMALALLINEN PERSOONA

DUCH ŚWIĘTY TO OSOBA BOSKA

(37.) Jak często modlimy się o łaskę Ducha Świętego; znamy Jego moc; wtedy człowiek obraża Ducha Świętego; grzech przeciwko Duchowi Świętemu nie będzie odpuszczony; bluźnierstwo przeciw Duchowi nie będzie odpuszczone; jeśli ktoś powie słowo przeciw ... Duchowi Świętemu, nie będzie mu odpuszczone;

PYHÄ HENKI ON LAHJA

DUCH ŚWIĘTY TO DAR

otrzymać Ducha Świętego; Bóg posłał nam dar Ducha Świętego; jeśli Go nie przyjmiemy; pośle Go do was; prosząc ... o obecność Ducha Świętego; prośmy Boga, żeby wzmocnił nas łaską Ducha Świętego;

PYHÄ HENKI ON AINE
DUCH ŚWIĘTY TO SUBSTANCJA

wszyscy zostali napelnieni Duchem Świętym;

Odnaleziono też metonimie, zrekonstruowaną przez Lakoffa i Johnsona (Lakoff i Johnson 1988: 63).

KYYHKYNEN PYHÄN HENGEN SIJAAN
GOŁĄB ZA DUCHA ŚWIĘTEGO

Duch Święty zstąpił na Chrystusa podczas jego chrztu, pod postacią gołębic; Bóg zesał Ducha;

W analizowanym tekście przeważały wyrażenia metaforyczne ukazujące aspekt aktywności Ducha Świętego, częściej występował w roli podmiotu, niż przedmiotu wykonywanych działań. Jest to dokonane poprzez częste użycie wyrażen metaforycznych będących manifestacjami personifikacji BYT ZA OSOBĘ. Jak zauważają Lakoff i Johnson, umożliwia to pojmowanie bytów w terminach działalności ludzkiej, przy czym każdy osobny przypadek ukazuje inne aspekty człowieczeństwa (Lakoff i Johnson 1988: 56). Potwierdzają to zrekonstruowane metafory eksponując w różnych przypadkach inne cechy ludzkie. Metafora DUCH ŚWIĘTY TO PRZYJACIEL eksponuje cechy związane z budowaniem relacji międzyludzkich, wpieraniem innych, byciem na równi z przyjacielem, natomiast metafora DUCH ŚWIĘTY TO PRZEWODNIK akcentuje cechy związane z przewodzeniem, ukazywaniem właściwej drogi, dawaniem przykładu, byciem „wyżej od kogoś”.

Poniżej schemat zrekonstruowanych metafor, koncentrujących się wokół metafor centralnych: personifikacji DUCH ŚWIĘTY TO OSOBA oraz metafory ontologicznej DUCH ŚWIĘTY TO SUBSTANCJA.²⁵

25 Opis kategorii, którymi posłużono się w tabeli znajduje się w podrozdziale 4.1.1.3.

Domena I	(proces mapowania)	Domena II		Manifestacja językowa	
				fiński	polski
DUCH ŚWIĘTY	→	OSOBA	OSOBA BOSKA	<i>rukoilla</i>	<i>modlić się</i>
			PRZEWODNIK	<i>johtaa</i>	<i>przewodzić; prowadzić</i>
			PRZYJACIEL/ WSPÓLMIESZKANIEC	<i>asua</i>	<i>mieszkać</i>
		SUBSTANCJA	(STAŁA) DAR	<i>saada</i>	<i>otrzymać</i>
			PŁYNNA	<i>tulla täyteen</i>	<i>zostać napelnionym</i>
		GOŁĘBICA		<i>laskeutua alas</i>	<i>wylądować; zstąpić</i>

5.3. Suomen Vapaakirkko - Fiński Wolny Kościół

Niniejszy materiał pochodzi z *saarna* wygłoszonego w Fińskim Wolnym Kościele w parafii Armon Talo w Turku przez kobietę pastora Sirkkę Joritikka. Materiał badawczy został uzyskany w formie nagrania, które jest dostępne na stronie internetowej parafii. *saarna* trwało 49 min i odnaleziono 115 zdań odnoszących się do konceptu *Ducha Świętego*.

Większość z metafor szczegółowych nadbudowanych jest wokół metafory centralnej DUCH ŚWIĘTY TO OSOBA. Aby dokonać odpowiedniego podziału wyróżniono następujące słowa kluczowe, które pojawiały się najczęściej:

johtaa- prowadzić, kierować; *tulla-* przychodzić; *todistaa-* świadczyć; *vallata, taistella-* zdobywać, walczyć; *auttaa-* pomagać, wspierać; *asua-* mieszkać; *antaa kunnia-* oddawać chwałę; *antaa-* dawać, ofiarowywać; *laskeuta-* zstąpić, lądować, według nich zostały utworzone kategorie: **osoba, przyjaciel, przewodnik, świadek, wojownik, osoba boska/istota wyższa, substancja, gołąb, domownik, rodzic, towarzysz podróży.**

Następnie pozostałe wyrażenia metaforyczne, które występowały rzadziej zostały dopasowane do utworzonych już głównych kategorii. W przypadku, kiedy było to niemożliwe szukano innych cech, opierając się na typach metafor opisanych przez Lakoffa oraz Johnsona. Przedstawia się to następująco:

PYHÄ HENKI ON PERSOONA

DUCH ŚWIĘTY TO OSOBA

(79.) [ten człowiek - przyp. red.] *postępuje zgodnie z tym, co [JA-Duch Święty – przyp. red.] mu mówię, a więc będę mówił do niego więcej* (29.) *Duch Święty mówi do twojego ducha, w twoim wnętrzu;* (80.) *to może być głos Ducha Świętego;* (81.) *skąd mowa Ducha Świętego przychodzi;* (115.) *On raduje się z tego;* (23.) *W jaki sposób Duch Święty to czyni;* (6.) *Kiedy przychodzi Duch Święty;* (3.) *a przyjdzie Duch Święty;* (14.) *jak mogę żyć zgodnie z wolą Ducha Świętego;* (108.) *Duch Święty może posłużyć się tym słowem Bożym;* (58.) *dopiero kiedy Duch Święty przyszedł, stało się to możliwe,* (4.) *przyjdzie Duch Święty*

Czynnością kluczową, ze względu na którą utworzono tę kategorię zdolność mówienia (w przeciwstawieniu do rozmowy z kimś, „mówieniu do konkretnej osoby”, które zostało zaklasyfikowane do kategorii przyjaciela). Pozostałe manifestacje zostały odkryte na podstawie zdolności ludzkich, takich jak odczuwanie emocji, posługiwanie się narzędziami.

PYHÄ HENKI ON JUMALALLINEN PERSOONA

DUCH ŚWIĘTY TO OSOBA BOSKA

(11.) *... Duch Święty zaczyna oddziaływać w nas;* (71.) *Duch Święty umacnia nas do tego;* (5.) *Dzięki zstąpieniu Ducha Świętego wydarzyło się coś, co w znaczący sposób wpłynęło na relację Apostołów z Bogiem i Jezusem;* (2.) *Jezus wrócił do swojego Ojca w niebie, a tu na ziemi rozpoczęła się era Ducha Świętego;* (28.) *Właśnie w tym momencie Duch Święty w tobie może otworzyć i umocnić w tobie tę prawdę;* (7.) *w obecnej erze Ducha Świętego;* (12.) *Chcemy modlić się o to, żeby Duch Święty mógł coraz mocniej upewniać nas...;* (99.) *Chcę przysporzyć Mu chwały;*

PYHÄ HENKI ON ELÄMÄN ANTAJA

DUCH ŚWIĘTY TO DAWCA ŻYCIA

(12.) ... nową naturę, którą zrodził Duch Święty; (13.) ... zgodnie z nową, zrodzoną przez Ducha Świętego naturą; (30.) Duch Święty pobudził twego ducha do życia i na nowo zrodził twójego ducha.

PYHÄ HENKI ON YSTÄVÄ

DUCH ŚWIĘTY TO PRZYJACIEL

(103.) Duch Święty pomaga nam w tym. (51.) On pragnie pomagać nam wybierać takie sposoby postępowania, których wynikiem jest pokój ... (89.) rozpoznawać głos Ducha Świętego i wierzyć, że On czasem naprawdę mówi do mnie (78.) ... nauczysz się lepiej rozpoznawać głos Ducha Świętego; On przecież się z tego rozraduje; (95.) Duch Święty jest w nas, On nam pomaga; (91.) nauczyłam się rozpoznawać jego głos; (85.) ... kiedy Duch Święty mówił do mnie; (31.) co Duch Święty mówi do Ciebie; 114. Nic nie przynosi Duchowi większej radości, niż to, że prosisz go o pomoc i radę; (98.) Nie chcę Go zasmucać; (97.) nie chcę zasmucać wspaniałego Ducha Świętego, 33.) Za pomocą Ducha Świętego możemy częściej podejmować właściwe wybory; nie chcę zasmucać wspaniałego Ducha Świętego, który mieszka we mnie; (93.) Duch Święty mówi do mnie bardzo delikatnie, cicho i radośnie: Hej Sirkkę! Nie potrzebujesz już tego, masz mnie; (42.) On jest obecny w każdej chwili twójego życia ... pomaga nam; (90.) To był Duch Święty, który powiedział: Jeszcze nie teraz ukochana, twój czas jeszcze nie nadszedł; (113.) Bóg dał nam swojego Ducha Świętego, żeby w nas zamieszkał, pomagał nam, zachęcał nas, prowadził nas i wspierał nas; (52.) Jeśli chcemy słuchać Ducha Świętego bardziej i lepiej, ważne jest, aby wiedzieć, jakim głosem Duch Święty mówi; (53.) Żeby umieć odróżnić głos Ducha Świętego od wszystkich innych myśli, które krążą w naszym wnętrzu; (46.) Jeśli chcemy żyć z Duchem Świętym to idziemy i pytamy się Ducha Świętego: Czego pragniesz? Co chcesz, abym uczynił (48.) słuchać Ducha Bożego i ufać Mu bardziej; (91.) Tak nauczyłam się rozpoznawać jego głos; (72.) W jaki sposób nauczyłam się i ciągle uczyć się rozpoznawać głos Ducha Świętego. (104.) Kiedy chcemy słyszeć Ducha Świętego, musimy nauczyć się słuchać jego głosu i jego zachęt; (96.) Poprzez próby i błędy nauczyłam się stopniowo odróżniać głos Ducha Świętego trochę lepiej i ufać tym radom i zachętom Ducha Świętego;

Metafora Duch Święty to przyjaciel ma najobfitszą manifestację ze wszystkich, dotychczas przedstawionych metafor. Czynnością kluczową było pomaganie. Metafora ta

wskazuje ponadto na budowanie ścisłej relacji z drugą osobą, fizyczne przebywanie z nią, rozmawianie oraz interakcje- poprzez mówienie, słuchanie, odpowiadanie. Tej relacji towarzyszą emocje, zaufanie, następuje rozwój relacji poprzez poznawanie siebie, coraz lepsze rozumienie.

PYHÄ HENKI ON JOHTAJA

DUCH ŚWIĘTY TO PRZEWODNIK

(77.) Posłuchaj Go! [Ducha Świętego – przy. red.]; (79.) Jeśli to był Duch Święty, który Cię prowadził...; (49.) On chciałby o wiele, wiele bardziej prowadzić nas w życiu; (72.).. w jaki sposób On mnie prowadzi przez życie; (104.)... Duch Święty nigdy nie zaprowadzi mnie do zrobienia czegoś, co byłoby wbrew nauczaniu biblijnemu; (110.)... Duch Święty może czerpać stamtąd i przypominać nam; (41.) Duch Boży, Duch Święty prowadzi każdego, kto należy do Boga. (32.) ... rozumiemy i pozwalamy Duchowi Świętemu przypominać nam o tym, że mamy nową tożsamość; (96.) ... nauczyłam się ... działać zgodnie z tym, jak Duch Święty mnie prowadzi; (8.) Święty Paweł zaczął podkreślać wpływ i rolę Ducha Świętego w życiu osoby wierzącej; (40.) wszyscy ci, których prowadzi Duch Boży są synami Bożymi; (107.) Lecz Duch Święty zachęca nas zawsze do czynienia rzeczy, które są zgodne z prawdą biblijną; (66.) On zaprasza nas, pociąga nas tam, na stronę życia: ... „Przyjdź tutaj, tu znajdziesz życie i pokój”; (109.) On może wykorzystać to jako materiał kiedy nas prowadzi; (65.) ... wtedy Duch Święty zwraca naszą uwagę na coś o wiele, wiele lepszego; (74.) Duch Święty na pewno chciał mnie przed czymś ostrzec; (26.) Kiedy przychodzi, wtedy zaczyna nauczać i przypominać nam wszystko o tym, co Jezus sam powiedział i do tego przypominania i nauczania Duch Święty wykorzystuje słowo Boga; (35.) On przypomina nam o tym, że ja się zmieniłem; (94.) ... słuchać zaproszenia Ducha Świętego, kiedy zaprasza nas do życia...; (54.) Albowiem wszyscy ci, których prowadzi Duch Boży; (11.) ... przechodzimy do kręgu prawa Ducha Życia i Duch Święty zaczyna oddziaływać w nas, zaczyna nas prowadzić; (71.) [Duch Święty mówi]: przyjdź pod krzyż Jezusa, tam znajdziesz nowy akumulator;

Metafora ta została odkryta ze względu na czynność kluczową *johtaa*, oznaczającą po polsku zarówno przewodzenie jak i kierowanie. W języku fińskim, wykonawca czynności *johtaa* to *johtaja*, który bardziej odpowiada terminowi lider, zawiera on w sobie zarówno cechy przywódcze jak i dzielenia się umiejętnościami. Zdecydowano się na użycie słów:

przewodnik/nauczyciel, aby oddać te dwie cechy. Wybór określenia przewodnik miał na celu ukazanie jego związku z czynnością przewodzenia. Metafora ta, jak może się wydawać, zawiera w sobie informację o tym, że przewodnik jest dalej na jakiejś drodze, jest to koherentne z metaforą ŻYCIE TO PODRÓŻ.

Kolejną metaforą poznawczą jest DUCH ŚWIĘTY TO TOWARZYSZ PODRÓŻY. Występuje ona w dwóch aspektach: NA LĄDZIE oraz NA WODZIE. Słowa klucze to *wyruszać* oraz *wędrówka*.

PYHÄ HENKI ON MATKATOVERII (MAALLA)

DUCH ŚWIĘTY TO PRZYJACIEL PODRÓŻY (LĄDOWEJ)

(39.) W tej wędrówce Duch Święty jest z nami i pomaga nam; (111.) On przyszedł, On już tu jest;(22.) On przyszedł aby pozostać u Ciebie i On przyszedł, aby Ci pomóc przeżywać twoje życie zgodnie z wolą Boga. (70.) Wtedy Duch Święty ... otwiera drogę do krzyża Golgoty, do stóp krzyża Jezusa; (100.) Ducha Świętego, który pomaga mi iść w tym kierunku. (101.) Mamy możliwość ... wyruszyć od nowa do przodu z Duchem Świętym

PYHÄ HENKI ON MERIMATKATOVERI

DUCH ŚWIĘTY TO TOWARZYSZ PODRÓŻY MORSKIEJ

(94.) [Duch Święty] zaprasza nas do życia, do głębszego życia.

Zrekonstruowana metafora tym różni się od poprzedniej, iż wskazuje na obecność towarzysza na tym samym etapie podróży, na równi, w przeciwieństwie do przewodnika, który jest już „z przodu”.

Metafora ontologiczna:

PYHÄ HENKI ON AINE

DUCH ŚWIĘTY TO SUBSTANCJA

(55.) otrzymaliście Ducha przybrania za synów, w którym możemy wołać; (111.) Duch Święty został wylany tutaj 2000 lat temu w Jerozolimie.

PYHÄ HENKI ON TODISTAJA
DUCH ŚWIĘTY TO ŚWIADEK

(27.) *Poprzez słowa Pisma Duch Święty świadczy i przypomina nam również o naszej nowej tożsamości;*(56.) *Duch sam zaświadcza wraz z naszym duchem;* (58.) *Sam Duch wspiera w świadectwie naszego ducha, że jesteśmy dziećmi Bożymi. Rz 8,16;* (57.) *Duch zaświadcza o tej prawdzie.*

PYHÄ HENKI ON TAISTELIJA
DUCH ŚWIĘTY TO WOJOWNIK

(9.)*Duch Święty pomaga mi w walce z grzechem ... jak za pomocą Ducha Świętego mogę wygrać z grzechem?*; (10.) *... prawo Ducha Życia w Chrystusie wyzwolilo Cię;*
(34.) *Duch Święty pomaga nam w walce z grzechem;* (102.) *... żeby Duch Święty mógł zdobyć w Tobie więcej miejsca;* (50.) *Duch Święty chce nam pomagać naszej walce z grzechem.*

PYHÄ HENKI ON ASUINTOVERI
DUCH ŚWIĘTY TO WSPÓLMIESZKANIEC

(17.)*Bóg dał własnego Ducha, żeby zamieszkał w tobie;* (15.) *Bóg podarował własnego Ducha, żeby zamieszkał w naszym wnętrzu;* (16.) *W każdym wierzącym mieszka Duch Święty;* (19.) *W każdym wierzącym mieszka Duch Chrystusa, Duch Święty;* (36.) *We mnie mieszka Duch Boży.*

Tłumacząc nazwę tej metafory strukturalnej z języka fińskiego w pierwszej kolejności nie kierowano się dosłownością, lecz wspólnym pochodzeniem terminu określającego domenę docelową oraz czynność kluczową. Fińskie określenie *asuintoveri* pochodzi od dwóch słów: *asua* (pol. *mieszkać*) oraz *toveri* (pol. *kolega*). Terminem odpowiadającym terminowi *asuintoveri* w języku polskim był by *współlokator*, jednak ze względów etymologicznych wybrano formę *współmieszkaniec*.

PYHÄ HENKI ON LAHJA
DUCH ŚWIĘTY TO DAR

(15.) *Bóg podarował własnego Ducha;* (62.) *Ten Duch Święty został nam dany, do naszego wnętrza;* (17.) *Bóg dał własnego Ducha;*

Metafory skoncentrowane wokół metafory DUCH ŚWIĘTY TO OSOBA ukazują bardzo bliską relację z kimś, kto wzbudza respekt, jest potężny,

Domena I	(proces mapowania)	Domena II		Manifestacja językowa		
				fiński	polski	
DUCH ŚWIĘTY TO:	→	OSOBA	OSOBA BOSKA		<i>rukoilla</i>	<i>modlić się</i>
			DAWCA ŻYCIA		<i>synnyttää</i>	<i>rodzić</i>
			PRZEWODNIK		<i>johtaa</i>	<i>przewodzić; prowadzić</i>
			WOJOWNIK		<i>vallata</i>	<i>zdobywać</i>
			ŚWIADEK		<i>todistaa</i>	<i>zaświadczać</i>
			PRZYJACIEL	TOWARZYSZ PODRÓŻY	<i>avata tietä</i>	<i>otwierać drogę</i>
		MIESZKANIEC		<i>asua jnk. kanssa</i>	<i>mieszkać z kimś</i>	
		SUBSTANCJA	CIEKŁA	<i>vuodata</i>	<i>wylewać</i>	
			(STAŁA) DAR	<i>antaa</i>	<i>dawać; ofiarować</i>	
	GOŁĘBICA	<i>laskeutua</i>	<i>lądownąć; zstępować</i>			

Saarna ogłoszone przez Sirkkę Jortikka dostarczyło najwięcej materiału badawczego. Odnaleziono ponad sto wyrażen metaforycznych odnoszących się do Ducha Świętego. Na podstawie wyrażen metaforycznych zrekonstruowano metafory konceptualne, które tworzą sieć powiązań.

5.4. Katolinen Kirkko Suomessa – Kościół Katolicki w Finlandii

Niniejsze *saarna* jako jedyne z przedstawionych tekstów, nie pochodzi z 2012 roku. Jest to spowodowane tym, iż wśród 20 katolickich księży czyniących posługę na terenie Finlandii, oprócz biskupa Finlandii, nie ma żadnych natywnych użytkowników języka fińskiego.

Zdecydowano się, iż do osiągnięcia celu badawczego, jakim jest rekonstrukcja metafor konceptualnych, konieczne jest analizowanie języka natywnych użytkowników. Z perspektywy pracy badawczej, dla osiągnięcia miarodajnych wyników zanalizowanie tekstu natywnego użytkownika wydaje się istotniejsze, niż data głoszenia. Niniejsze *saarna* zostało uzyskane w formie tekstowej dzięki uprzejmości Kurii w Helsinkach. Zostało wygłoszone w święto Pięćdziesiątnicy w 2009 roku w katedrze pw. Św. Henryka w Helsinkach, podczas odwiedzin w Finlandii kaznodziei Tuomo Vimpariego, który na co dzień posługuje w nuncjaturze apostolskiej, poza krajem.

PYHÄ HENKI ON PERSOONA

DUCH ŚWIĘTY TO OSOBA

(1.) *[Chrystus – przyp. red.] posłał nam ... Ducha Świętego, który kontynuuje na świecie dzieło Twego Syna;*

PYHÄ HENKI ON JUMALALLINEN PERSOONA

DUCH ŚWIĘTY TO OSOBA BOSKA

(7.) *On, który ... odbiera uwielbienie i chwałę; (8.) Tylko Duch Święty może nas uzdolnić do wyznania; (21.) Módlmy się o prowadzenie Ducha Świętego;*

PYHÄ HENKI ON ELÄMÄN ANTAJA

DUCH ŚWIĘTY TO DAWCA ŻYCIA

(15.) *Duch Święty rozbudza w jednym i jedynym ciele Chrystusa nieskończone charyzmaty i posługi; (16.) On ożywił proroków, świadków i męczenników, nieskończoną rzeszę błogosławionych i świętych; (24.) Przyjdź Duchu Święty, przyjdź pocieszycielu i ożywicielu wszystkiego.*

PYHÄ HENKI ON JOHTAJA

DUCH ŚWIĘTY TO PRZEWODNIK

(10.) *Czasem słyszy się kogoś ..., że Duch powiódł mnie do tego lub tamtego; (11.) W rzeczywistości Duch Święty nigdy, przenigdy nie poprowadzi kogoś do czegoś, co byłoby wbrew duchowi Jezusa...; (14.) Tylko jeden może nas zabrać rzeczywiście do*

wnętrza kościoła, uczac nas dawać świadectwo...; (21.) ... o prowadzenie Ducha Świętego dla całego kościoła ...

PYHÄ HENKI ON NESTETTÄ

DUCH ŚWIĘTY TO SUBSTANCJA PŁYNNA

(23.) *Przyjdź Duchu Święty, napelnij serca swych wiernych ...; (18.) Chrystus nazwał swoje żywe ciało chlebem, napelniając je sobą i swym Duchem; (17.) Wszyscy otrzymaliśmy tego samego Ducha, aby z niego czerpać*

PYHÄ HENKI ON SIDEAINETTÄ

DUCH ŚWIĘTY TO SPOIWO ŁĄCZĄCE

(9.) *Ducha Świętego i jego siedmiu darów, nie można nigdy oddzielić od Chrystusa ... nie można ich też oddzielić od kościoła świętego; (17.) Gdyż jeden Duch nas połączył*

PYHÄ HENKI ON KAASUMAINEN AINETTÄ

DUCH ŚWIĘTY TO SUBSTANCJA GAZOWA

(4.) *Ten sam Jezus tchnie teraz również i nas was swego Ducha.*

PYHÄ HENKI ON LAHJA

DUCH ŚWIĘTY TO DAR

(1.)*[Jezus – przyp. red.] posłał nam od Ciebie, Ojczy, jako pierwszy dar, Ducha Świętego; (7.) Duch został rzeczywiście dany w darze; (17.) Wszyscy otrzymaliśmy tego samego Ducha*

PYHÄ HENKI ON RUOKAA

DUCH ŚWIĘTY TO POKARM

(19.) *Kto spożywa go z wiarą, spożywa ogień i Ducha; (20.) Bierzcie i jedzcie z tego wszyscy i spożywajcie wraz z tym Ducha Świętego.*

Metafory zrekonstruowane w *saarna* wygłoszonym przez kaznodzieję Tuomo Vimpariego wydają się również być skupione wokół dwóch ontologicznych metafor centralnych: DUCH ŚWIĘTY TO OSOBA oraz DUCH ŚWIĘTY TO SUBSTANCJA.

W personifikacjach przeważa obraz kogoś znajdującego się „wyżej”. Duch Święty jawi się jako istota wyższa, dawca życia, początek. Również metafora DUCH ŚWIĘTY TO

PRZEWODNIK implikuje, że jest on kimś, przed kim należy czuć respekt. Manifestacje językowe zrekonstruowanych personifikacji akcentują aspekt aktywności Ducha Świętego, częściej występuje w roli podmiotu wykonywanych czynności.

Metafory strukturalne nadbudowane wokół metafory DUCH ŚWIĘTY TO SUBSTANCJA ukazują Ducha Świętego najczęściej jako przedmiot wykonywanych czynności. Pozornie może to być wyrazem braku koherencji ze zrekonstruowanymi personifikacjami.

Metafory szczegółowe wraz z metaforami centralnymi, wokół których są skupione, zostały przedstawione w tabeli poniżej wraz z ich czynnościami kluczowymi, na podstawie których nadano im nazwy.

tabela nr.3

Domena I		Domena II		manifestacja językowa; czynność kluczowa		
				fiń.	pol.	
DUC H ŚWI ĘTY TO:	→	OSOBA:	OS. BOSKA		<i>rukoilla</i>	<i>modlić się</i>
			DAWCA ŻYCIA		<i>synnyyttää</i>	<i>ożywiać</i>
			PRZEWODNIK		<i>johtaa</i>	<i>prowadzić</i>
		SUBSTANCJA:	PŁYNNA :	CIECZ	<i>täyttää</i>	<i>napelnić</i>
				SPOIWO ŁACZACE	<i>yhdistää</i>	<i>połączyć</i>
			GAZOWA		<i>puhaltaa</i>	<i>dmuchać;</i>
			STAŁA	POKARM	<i>syödä</i>	<i>jeść;</i>
DAR	<i>antaa</i>	<i>dawać</i>				

5.5. Suomen Helluntaikirkko – Fiński Kościół Zielonoświątkowy

Analizowany materiał pochodzi z *saarna* wygłoszonego przez kaznodzieję Esę-Pekka Mattilego, który jest pastorem w parafii zielonoświątkowej w Soini. Został uzyskany w formie dźwiękowej jako plik udostępniony na stronie parafii Soinin Helluntaiseurakunta. *saarna* trwa 42 min, jednak odnaleziono jedynie trzy zdania, które odnoszą się do konceptu Ducha Świętego. Pokazało to, podobnie jak *saarna* adwentystyczne, iż w przyszłych badaniach, należy wybrać inne kryterium aby użyć wyrażenia metaforyczne na badany

temat. Taki rezultat nie oznacza, że nie występują tu metafory poznawcze Ducha Świętego, a jedynie iż, w tym konkretnym *saarna*, nie wystąpiły ich manifestacje językowe.

Na podstawie tego materiału wydaje się trudne zrekonstruowanie całego systemu, lub choćby jego części można natomiast dokonać próby rekonstrukcji metafory. Na podstawie czynności kluczowych przychodzić z pomocą oraz zapewniać, stwierdzono iż, wyrażenia te mogą być manifestacją metafory poznawczej występującej w innych *saarna*, a mianowicie DUCH ŚWIĘTY TO PRZYJACIEL.

5.6. Suomen Adventti Kirkko – Fiński Kościół Adwentystów Dnia Siódmego

Saarna wygłoszone przez kaznodzieję pastora Sakarię Vekavuori. Zaskakujące okazało się iż odnaleziono tylko jedno użycie terminu *Duch Święty*. Założenie iż wybranie tekstów wygłoszonych w dzień Pięćdziesiątnicy gwarantuje odnalezienie wielu wyrażeń metaforycznych dotyczących się Ducha Świętego, okazało się bezpodstawne. Z drugiej strony, możliwe jest też, że użyto parafraz Ducha Świętego, które nie zostały odkryte przez autorkę, a są zrozumiałe jedynie dla członków wspólnoty. Nie przeprowadzono ankiety z uczestnikami sytuacji wygłaszania *saarna*, gdyż różnice w rozumieniu wyrażeń między różnymi grupami nie jest tematem niniejszej pracy. Kiedy spytano kaznodzieję o tematykę jego *saarna*, odpowiedział, że nie odnosił się do tematu dnia w bezpośredni sposób, *saarna* jest opisem doświadczeń dwóch fińskich adwentystycznych pastorów, zebranych podczas odwiedzin różnych wspólnot chrześcijańskich na terenie Wielkiej Brytanii.

Wyrażenie to nie jest wystarczające do dokonania szczegółowej analizy. Można zastanowić się, czy to wyrażenie metaforyczne manifestacją językową metafor występujących w innych *saarna*. Zauważono, iż, w tym wyrażeniu Duch Święty jest zarówno podmiotem jak i przedmiotem działania ludzi. Jest to jedyne wyrażenie, przedstawione dotychczas w pracy badawczej, w którym ludzie mają moc sprawczą nad Duchem Świętym. Z drugiej jednak strony wyrażenie *uczynił uczniów* wskazuje na wzajemność relacji. Może to być manifestacja metafory poznawczej DUCH ŚWIĘTY TO PRZEWODNIK/ NAUCZYCIEL jednak, ze względu na brak innych wyrażeń metaforycznych, trudno byłoby wyciągnąć wnioski.

W tym przypadku założenia metodologiczne nie mogą zostać zrealizowane. Jest to temat, który można podjąć w dalszych badaniach.

6. WNIOSKI KOŃCOWE

Przeprowadzona analiza materiału badawczego pozwoliła na dokonanie rekonstrukcji występujących w nim metafor poznawczych Ducha Świętego oraz pozwoliła odpowiedzieć na pytania badawcze postawione w podrozdziale 4.1. We wszystkich analizowanych *saarna* metafory szczegółowe skupione były wokół dwóch metafor centralnych: DUCH ŚWIĘTY TO OSOBA (metafora ta wystąpiła we wszystkich *saarna*) oraz DUCH ŚWIĘTY TO SUBSTANCJA (manifestacje tej metafory poznawczej dało się odnaleźć w trzech *saarna*). Może się wydawać, że te dwie metafory wzajemnie się wykluczają, jednak rekonstrukcja ukazuje pewne uporządkowanie; w obrębie jednej metafory centralnej systemy są wewnętrznie spójne. Można więc sądzić, że wspomniane metafory nie wykluczają się, ale dopełniają wzajemnie, występują zamiennie w zależności od cechy, omawianego konceptu, która ma zostać podkreślona. Na tej podstawie można postulować prawdziwość postawionej we wstępie hipotezy, iż we wszystkich systemach konceptualnych kaznodziejów kościołów, z których pochodzi materiał badawczy, występuje ta sama metafora centralna, a różne są jedynie jej manifestacje. Należy przy tym zaznaczyć, iż nie istnieje tylko jedna taka metafora, lecz dwie; wspomniane już DUCH ŚWIĘTY TO OSOBA oraz DUCH ŚWIĘTY TO SUBSTANCJA. Ze względu na charakter badań utworzone kategorie mogą stanowić kwestie sporne, jednak bez względu na możliwe różnice w nazewnictwie zrekonstruowanych metafor, zanalizowany materiał pokazuje sieci koherencji we wszystkich systemach, które udało się odtworzyć.

Wyrażenia metaforyczne wraz z nazwami metafor zostały przedstawione zarówno w języku fińskim, jak i polskim, udało się dokonać tłumaczenia w większości dosłownego, co wskazuje na pewne cechy wspólne fińskiego i polskiego systemu konceptualnego. Problemem przy wyciąganiu wniosków jest niewątpliwie mały zasób materiału badawczego, jednak zrekonstruowane już metafory mogą posłużyć do dalszej analizy.

Dostrzeżono koherencje na trzech płaszczyznach:

1. Koherencje wewnątrz systemu jednego kaznodziei : np. DUCH ŚWIĘTY TO DAR oraz DUCH ŚWIĘTY TO DAWCA ŻYCIA
2. Koherencje występujące pomiędzy systemami w różnych *saarna*: DUCH ŚWIĘTY TO SUBSTANCJA jest koherentne z DUCH ŚWIĘTY TO SPOIWO ŁĄCZĄCE

3. Koherencje między metaforami zrekonstruowanymi przez innych badaczy:
BÓG TO DAWCA (Kamasa 2011, 157) jest koherentne z DUCH ŚWIĘTY TO DAR

Rekonstrukcje metafor pozwoliły dostrzec u osób, które pochodzą z różnych grup społeczno - religijnych punkty zbieżne dotyczące sposobu pojmowania cech oraz istoty Ducha Świętego. U kaznodziejów różnych kościołów odnaleziono wyrażenia jak na przykład zdanie Sirkki Joritikka (97.) *nie chcę zasmucać wspaniałego Ducha Świętego* oraz zdanie Andreia Verikova (17.) *Taka jest również nasza relacja do Ducha*, które są manifestacjami tej samej metafory poznawczej DUCH ŚWIĘTY TO PRZYJACIEL.

Na tej podstawie można postulować, iż prowadzenie badań kognitywnych nad językiem różnych grup społecznych (religijnych, kulturowych) może znaleźć zastosowanie praktyczne, na przykład pomóc w rozwiązywaniu konfliktów wynikających z różnicy używanych pojęć. Metodą służącą do tego celu może być dalsza rekonstrukcja systemów konceptualnych, która byłaby prowadzona na większej bazie materiałowej oraz uwzględniałaby większość liczbę konceptów w celu odnalezienia zbieżności w pojmowaniu zjawiska, które wydaje się być kwestią sporną pomiędzy jakimiś grupami społecznymi.

Dokonana rekonstrukcja wskazuje na zasadność prowadzenia badań nad językiem religijnym. Niniejsza praca nie rości sobie praw do pełnego opisu systemu konceptualnego danej grupy społecznej, a jedynie do rekonstrukcji metafor w wybranych kazaniach. Aby dokonać pełnej rekonstrukcji należałoby znaleźć nowe metody badawcze, np. połączenie analizy językoznawczej z ankietą odbiorców komunikatu. Jest to temat, który może stanowić bazę wyjściową dla dalszych badań w tej dziedzinie.

7. BIBLIOGRAFIA

- A Tiitta i S. Zettenberg. *Finlandia w faktach*. Keuruu: Otava, 2003.
- A. Eskola. *Suomen Sodat ja Rauhat*. Jyväskylä: Gummerus, 2007.
- A. Zuberbier. *Słownik Teologiczny*. Katowice: Księgarnia Świętego Jacka, 1998.
- Aleksander Gomola. „Jakim ojcem jest Bóg? Konceptualizacja Boga jako Ojca w Katechizmie Kościoła Katolickiego.” *Język religijny dawniej i dziś t.V*. Poznań: Poznańskie Studia Polonistyczne, 2008. 207 - 213.
- Andrei Verikov. „Suomen Autokefaalinen Ortodoksikirkko.” brak daty. www.ortodoksi.net; www.ort.fi (data uzyskania dostępu: 10 17, 2012).
- Andrzej Kominek. „Metafory prawa moralnego w dyskursie religijno-etycznym : studium lingwistyczno-kognitywne.” *Język religijny dawniej i dziś t.V*. Poznań: Poznańskie Studia Polonistyczne, 2009. 187 - 197.
- Antoni Lewek. „Kazanie.” W *Encyklopedia katolicka. t VIII*, autor: Instytut Leksykograficzny KUL. Lublin: KUL, 2000.
- Aristotle i H. S. Butcher. *Poetics*. Cosimo, 2008.
- Biblia Tysiąclecia. *Pismo Święte Starego i Nowego Testamentu*. Poznań: Pallotinum, 2003.
- Czesław Kudzinowski. *Słownik Fińsko-Polski*. Poznań: UAM, 1988.
- E. Piironen. *Ortodoksinen Usko Suomessa*. Joensuu: OKJ, 1991.
- Eliza Grzelak i Arkadiusz Piniarski. „Kazanie- dialog duszpasterza z wiernym: o religijnej i potocznej konceptualizacji pojęć.” *Język religijny dawniej i dziś. Materiały z konferencji Gniezno 22 - 24. 09.2008*. Poznań: Poznańskie Studia Polonistyczne, 2009.
- Fińskie Ministerstwo Sprawiedliwości. „finlex.” 2012. www.finlex.fi (data uzyskania dostępu: 07 30, 2012).
- G. Godlewski. *Antropologia słowa: zagadnienia i wybór tekstów*. Warszawa: Wydawn. U.W., 2003.
- George Lakoff. „Contemporary Theory of Metaphor.” W *Metaphor and Thought*, autor: Andrew Ortony, 203 - 251. Cambridge: Cambridge University Press, 1993.
- H. O. Old. *The Reading and Preaching of the Scriptures in the Worship of the Christian Church: The modern age*. Eerdmans Publishing, 2007.
- H. W. Robinson. *Biblical Preaching: The Development and Delivery of Expository Messages*. Baker Academic, 2001.
- II Watykański Sobór Powszechny. *Sacrosanctum Concilium*. 4 12 1963. <http://archidiecezja.lodz.pl/sobor.html> (data uzyskania dostępu: 10 23, 2012).
- J. Vahtola. *Suomen Historian Pikkujättiläinen*. Porvoo: WSOY, 1987.
- Jenn Chen. „Do Chinese and English speakers think about time differently? Failure of replicating Boroditsky.” *Cognition, volume 104* (National Cheng Kung University), 2007.
- Julian Krzyżanowski. *Literatura polska. Przewodnik encyklopedyczny*. PWN, 1984.
- K Vuorela. *Katolinen Kirkko Suomessa*. Helsinki: Studium Catholicum, 1989.
- Kaisa Häkkinen. *Nykysuomen etymologinen sanakirja*. Juva: WSOY, 2005.
- KKK. *Katechizm Kościoła Katolickiego*. Poznań: Pallotinum, 1994.
- L Boeve. *Metaphor and God-talk*. Peter Lang Publishing, 1999.
- L. Honko. *Uskon maailma 9. Uskonto ja yhteiskunta*. Keuruu: Otava, 1986.
- Mark Johnson i George Lakoff. *Metafory w naszym życiu*. Warszawa: PIW, 1988.
- P. Tadeusz Krzeszowski. „Aksjologiczne aspekty metafor.” W *Językoznawstwo kognitywne*, autor: Kalisz, s. 80–103. Gdańsk: WUG, 1998.
- Pyhä Raamattu. *Pyhä Raamattu*. Helsinki: Suomen kirkon sisälähetysseura, 2002.

- Renata Przybylska. *Zasady pisowni słownictwa religijnego*. Tarnów: Academica, 2005.
- Roman Chałupka. „Homiletyka - skrypt uczelniany.” Kościół Adwentystyczny, 2012.
- SHK. „Lohjan Seurakunta.” 2012.
<http://www.lohjanhelluntaisk.net/Seurakunta/Toimintamuodot.html> (data uzyskania dostępu: 10 30, 2012).
- Suomen Adventtikirkko. *Seurakuntakäsikirja*. Saarijärvi: Gummerus, 2001.
- Suomen Helluntaikirkko. „Suomen Helluntaikirkko.” *SUOMEN HELLUNTAIKIRKON (PINGSTKYRKAN I FINLAND) TUNNUSTUS JA SELVITYS*. 2012.
<http://www.helluntaiseurakunta.fi> (data uzyskania dostępu: 10 30, 2012).
- Suomen Vapaa Kirkko. „Suomen Vapaa Kirkko.” brak daty. <http://www.svk.fi/?sid=249> (data uzyskania dostępu: 10 22, 2012).
- Suomen Vapaakirkko. *Vapaakirkon opilliset periaatteet*. brak daty. www.svk.fi (data uzyskania dostępu: 10 23, 2012).
- T. Utriainen. *Theo. Pyhän Piirit. Lukion uskonto osa 1*. Keuruu: Otava, 2004.
- The Ministerial Association. *Manual for Ministers The General Conference of Seventh Day Adventist*. Washington, 1977.
- Tilastokeskus. „Tilastokeskus.” 2010. www.tilastokeskus.fi (data uzyskania dostępu: 11 08, 2012).
- Tomasz Krzeszowski. „Wstęp do wydania polskiego.” W *Metafory w naszym życiu*. 1988.
- Victor Balaban. „Perceptual metaphors for knowledge at Marian apparition Site.” *Religious metaphor and cognitive linguistics*. Linguistic Agency University of Duisburg, 1996.
- Victoria Kamasa. *Dramatyka Liturgii. Językowa definicja sytuacji w tekstach katolickich rytuałów obrzędów przejścia*. Poznań: Rys, 2011.
- Y. Sarjola. *Uudistuva Jumalanpalvelus. Tutkielmia jumalanpalveluksen teologiasta. Helsinki: Suomalaisen jumalanpalveluksen julkaisuja*. Helsinki: Suomalaisen jumalanpalveluksen julkaisuja, 1994.
- Zdzisław Grzegorski. *Homiletyka kontekstualna*. Poznań: Wydział Teologiczny UAM, 1999.

Skróty:

- KKK – Katechizm Kościoła Katolickiego
 KL – konstytucja Liturgiczna
 SVK– Suomen Vapaa Kirkko – Fiński Wolny Kościół
 SHK– Suomen Helluntaikirkko – Fiński Kościół Zielonoświątkowy

ANEKS

8. BAZA MATERIAŁOWA

8.1. Wyrażenia pochodzące z Fińskiego Kościoła Ewangelicko – Luterańskiego

1. *Ruumis on pelto, jossa **hengen** hedelmät voivat kasvaa ja tuottaa satoa.*

 - Ciało jest polem, na którym owoce **ducha** mogą wzrastać i przynosić plon.
2. *Pyhällä Hengellä on lukuisia tehtäviä, jotta satoa tulisi, mutta ennen kaikkea **Pyhä Henki on Totuuden Henki.***²⁶

 - **Duch Święty** ma wiele zadań, aby plon został wydany, jednak przede wszystkim **Duch Święty** jest **Duchem Prawdy**.
3. *Pyhä Henki kertoo ruumiimme kautta myös, mikä sille ja koko olemukselle on hyväksi, jos vain kuuntelemme **sitä.***

 - **Duch Święty** mówi również poprzez nasze ciało, co przyniesie korzyść duchowi i całemu istnieniu, jeśli tylko **Go** słuchamy.
4. *Jumalakin sanoo: **MINÄ OLEN SE JOKA OLEN**, ja sitten vasta toimii niin, että **Pyhä Henki** saa aikaan meissä elämää.*

 - Bóg mówi też: **JESTEM, KTÓRY JESTEM**, a dopiero potem działa w taki sposób, aby **Duch Święty** zdobył w nas życie.
5. *Ero luonnollisen **Hengen** antaman elämän lähteen ja suorittavien tekojen välillä ilmenee kuin epäviireinen melodia riitasointuineen.*

 - Różnica pomiędzy źródłem życia danym przez **Ducha**, a wykonywanymi uczynkami jawi się jako rozstrojona melodia z dysonansami.
6. *Pyhän **Henkensä** kautta Jumala uudistaa ja antaa voimaa.*

 - Poprzez **Ducha Świętego** Bóg odnawia i daje siłę.

7. *Mutta **Pyhän Hengen** armolahjat ovat sen luonteisia, että niitä ei voi varastoida, hallita tai manipuloida.*
- Ale dary łaski **Ducha Świętego** są takiej natury, że nie można ich magazynować, zarządzać nimi, czy manipulować.
8. ***Pyhä Henki** herättää uskon, ja saamme uskon lahjana, jotta tuon lahjan kautta, koko ruumiillamme ja sielullamme heijastaisimme Kristuksen rakkautta maailmassa.*
- **Duch Święty** pobudza wiarę i otrzymujemy wiarę w darze, aby poprzez ten dar, całe nasze ciała i dusze objawiły miłość Chrystusa na świecie.

8.2. Wyrażenia z kazania pochodzącego z Fińskiego Autokefalicznego Kościoła Prawosławnego - o. A. Verikov

3. Nimeen Isään ja Pojan ja **Pyhän Hengen**.
- W imię Ojca i Syna i **Ducha Świętego**.
4. *He tulivat täyteen **Pyhää Henkeä** ja alkoivat puhua eri kielillä sitä mitä **Henki** antoi heille puhuttavaksi .*
- I wszyscy zostali napelnieni Duchem Świętym, i zaczęli mówić obcymi językami, tak jak im **Duch Święty** pozwalał mówić. (Biblia Tysiąclecia 2003, Dz 2,4).
5. *Tänään ovat täyttyneet Kristuksen lupaukset **Pyhästä Hengestä**.*
- Dziś wypełniły się obietnice Chrystusa o Duchu Świętym.
6. *Tänä päivänä opetuslapset saivat **Pyhän Hengen** armolahjan.*
- Owego dnia Apostołowie otrzymali dar łaski **Ducha Świętego**.
7. ***Pyhän Hengen** alas laskeutuminen ei tullut opetuslapsille yllätyksenä.*
- Zesłanie **Ducha Świętego** nie było niespodzianką dla apostołów.
8. *Ellen mene, ei **Puolustaja** voi tulla luoksenne. Mutta mentyäni pois minä lähetän **hänet** luoksenne. (Pyhä Raamattu 2002, Joh 17,7).*

- *Bo jeżeli nie odejdę Pocieszyciel nie przyjdzie do Was, a jeżeli odejdę, poślę Go do was* (Biblia Tysiąclecia 2003, J 16,7b).

9. *Kun Totuuden Henki tulee, hän johtaa teidät tuntemaan koko totuuden (Pyhä Raamattu 2002, Joh 16,13).*

- *Gdy zaś przyjdzie On, Duch Prawdy, doprowadzi was do całej prawdy.* (Biblia Tysiąclecia 2003, J 16,13).

10. *Isä ja Poika ja Pyhä Henki .*

- Ojciec, Syn i **Duch Święty**.

11. *Mutta mitä me tiedämme Pyhästä Hengestä?*

- Ale co my wiemy o **Duchu Świętym**?

12. *Sen tiedämme, että Pyhä Henki laskeutui Kristuksen kasteessa Hänen päällensä kyyhkysen muodossa ja nyt taas Helluntaina Pyhä Henki laskeutui opetuslasten päälle tulisten kielten muodossa.*

- Wiemy, że **Duch Święty** zstąpił na Chrystusa podczas jego chrztu pod postacią gołębiczy i teraz ponownie w dzień Pięćdziesiątnicy zstąpił na Apostołów pod postacią ognistych języków.

13. *Mutta mitä muuta voimme sanoa Pyhästä Hengestä?*

- Ale co jeszcze możemy powiedzieć o **Duchu Świętym**?

14. *Piispa Kallistos Ware on verrannut Pyhää Henkeä tuleen seuraavin sanoin: Tuulen tavoin tulikin pakenee.*

- Biskup Kallistos Ware porównał **Ducha Świętego** do ognia, w następujący sposób :
ogień dmie tak jak wiatr

15. *Tällainen on myös suhteemme Henkeen.*

- Taka jest również nasza relacja do **Ducha**.

16. *Me olemme tietoisia **Hänen** läsnäolostaan, tunnemme **Hänen** voimansa, mutta emme voi kuvailla helposti **Hänen** persoonaansa.*

- Jesteśmy świadomi **Jego** obecności, znamy **Jego** moc, ale nie potrafimy po prostu opisać **Jego** osoby.

17. ***Pyhä Henki** asuu ja toimii meissä.*

- **Duch Święty** mieszka i działa w nas.

18. ***Hän** ei ole mikään ulkoinen irrallinen tekijä, vaan yksi kolmesta Jumalan persoonasta, jonka me tunnemme itsessämme.*

- **On** nie jest żadnym zewnętrznym irracjonalnym czynnikiem, lecz jedną z Trzech Osób Boskich, które znamy same w sobie.

19. *Mutta **Pyhä Henki** ei tule ja asu meissä, ellei **Häntä** oteta vastaan ja toisaalta, ellei **Pyhän Hengen** anneta vaikuttaa meissä.*

- Ale **Duch Święty** nie przychodzi i nie mieszka w nas, jeśli **Go** nie przyjmimy, jeśli nie pozwalamy **mu** działać.

20. *Itse asiassa me puhuttemme **Pyhää Henkeä** ja kutsumme nimenomaan **Häntä** avuksi aina, kun luemme tai veisaamme „Taivaallinen Kuningas” – rukouksen.*

- Właściwie zwracamy się do **Ducha Świętego** i szczególnie prosimy Go o pomoc, zawsze gdy czytamy lub śpiewamy hymn „Król Niebios”.

21. *Tule ja asu meissä ja puhdistameidät kaikesta synnin pahuudesta, sekä pelasta, oi Hyvä, meidän sielumme.*

- [**Duchu Święty** – przyp. red.] przyjdź i zamieszkaj w nas i oczyść nas ze zła grzechu i ocal, o Dobry, naszą duszę.

22. *Kun puhumme **Pyhästä Hengestä**, niin helposti mieliimme palautuu myös Kristuksen puhe syntien anteeksi antamisesta ja ennen kaikkea siitä, että syntiä **Pyhää Henkeä** vastaan meille ei anneta anteeksi.*

- Kiedy mówimy o **Duchu Świętym**, wtedy z łatwością przychodzi nam na myśl mowa Jezusa o odpuszczeniu grzechów i przede wszystkim o tym, że grzech przeciwko **Duchowi Świętemu** nie będzie odpuszczony.

23. *Jokainen synti ja herjaus tullaan antamaan ihmisille anteeksi, mutta **Hengen** herjaamista ei anteeksi anneta. (Pyhä Raamattu 2002, Matt 12,31)*

- Każdy grzech i bluźnierstwo będą odpuszczone ludziom, ale bluźnierstwo przeciw **Duchowi** nie będzie odpuszczone (Biblia Tysiąclecia 2003, Mt 12,31).

24. *Joka sanoo jotakin ihmisen Poikaa vastaan, hänelle annetaan anteeksi, mutta joka puhuu **Pyhää Henkeä** vastaan, hänelle ei anteeksi anneta, ei tässä eikä tulevassa maailmanajassa (Pyhä Raamattu 2002, Matt 12,32).*

- Jeśli ktoś powie Słowo przeciwko Synowi Człowieczemu, będzie mu odpuszczone, lecz jeśli przeciw **Duchowi Świętemu**, nie będzie mu odpuszczone, ani w tym wieku, ani w przyszłym (Biblia Tysiąclecia 2003, Mt 12,32).

25. *Mikä sitten on tätä **Hengen** herjaamista?*

- Czym jest więc to bluźnierstwo przeciw Duchowi?

26. *Mehän rukouksissamme pyydämme, että **Pyhä Henki** asuisi meissä ja auttaisi ja lohduttaisi meitä.*

- W naszych modlitwach prosimy, żeby **Duch Święty** zamieszkał w nas, pomagał nam i pocieszał nas.

27. ***Pyhä Henki** asuu meissä ja erityisesti vaikuttaa meissä silloin, kun elämme uskossa ja rakkaudessa Jumalaa ja lähimmäisiämme kohtaan.*

- **Duch Święty** mieszka w nas i szczególnie działa w nas wtedy, kiedy żyjemy w wierze i miłości do Boga i bliźnich.

28. *Voimme kuitenkin estää **Pyhän Hengen** ja Jumalan armon meitä kohtaan hyvin helposti.*

- Możemy jednak bardzo prosto opierać się **Duchowi Świętemu** i Bożej łasce przeznaczonej nam.

29. *Tuolloin ihminen herjaa **Pyhää Henkeä**; tuolloin hän toimii **Pyhää Henkeä** vastaan, kun hän tietoisesti kieltää kaiken rakkauden lähimmäisiinsä (...)*

- Wtedy człowiek obraża **Ducha Świętego**, wtedy działa przeciwko **Duchowi Świętemu**, kiedy świadomie sprzeciwia się miłości do bliźniego.

30. *(...)niin silloin hän toimii **Pyhää Henkeä** vastaan, eikä **Pyhä Henki** kerta kaikkiaan pysty asumaan meissä.*

- Wtedy działa przeciwko **Duchowi Świętemu** i **Duch** nie jest w stanie raz na zawsze w nas zamieszkać.

31. *Pyydämme, että Hän armahtaisi meitä ja vahvistaisi **Pyhän Hengen** armonsä meissä.*

- Prosimy, żeby zmiłował się nad nami i wzmocnił łaską **Ducha Świętego** w nas.

32. *Kirkon sakramentit, eli mysteerit ovat kaikki toimituksia, joissa **Pyhä Henki** toimii.*

- Sakramenty, czyli misteria kościoła, to czynności, w których uczestniczy **Duch Święty**.

33. *Nämä toimitukset ovat juuri sen vuoksi nimetty mysteerioiksi, eli salaisuuksiksi, koska emme pysty tyhjentävästi selittämään miten **Pyhä Henki** niissä toimii.*

- Te czynności są właśnie dlatego nazywane misteriami, czyli tajemnicami, ponieważ nie jesteśmy w stanie wyczerpująco wyjaśnić, jak **Duch Święty** w nich działa.

34. Tiedämme kuitenkin sen, että **Pyhä Henki** on se, joka näissä pyhissä toimituksissa vaikuttaa.

- Wiemy jednak, że **Duch Święty** jest tym, który przez owe czynności oddziałuje.

35. Me tässäkin liturgiassa eri rukouksissa pyydämme Jumalalta **Pyhän Hengen** armoa.

- My podczas tej liturgii w różnych modlitwach prosimy Boga o łaskę **Ducha Świętego**.

36. Pyydämme, että Jumala lähettäisi **Pyhän Henkensä** alas meidän päällemme ja näiden esillä olevain lahjain päälle.

- Prosimy, żeby Bóg zesłał **Ducha** na nas i na złożone dary.

37. Me rukoilemme, että Jumala: lähettäisi meille jumalallisen armonsä ja **Pyhän Hengen** lahjan.

- Modlimy się, żeby Bóg posłał nam Bożą łaskę i dar **Ducha Świętego**.

38. Ja anottuamme uskon yhteyttä ja **Pyhän Hengen** osallisuutta antakaamme itsemme, toinen toisemme ja koko elämämme Kristuksen, Jumalan, haltuun.

- Prosząc o wiarę i obecność **Ducha Świętego** oddajemy siebie sobie nawzajem i pod opiekę Jezusa.

39. Kuinka useasti me rukoilemmekaan **Pyhän Hengen** armoa tämänkin liturgian aikana, olemmeko tulleet ajatelleeksi sitä?

- Jak często modlimy się o łaskę **Ducha Świętego** również podczas tej liturgii, czy zdajemy sobie z tego sprawę?

40. Tämä liturgia on salaisuus, jossa **Pyhä Henki** vaikuttaa.

- Ta liturgia jest tajemnicą, w której działa **Duch Święty**.

41. *Tämä on se tilaisuus, jossa me opetuslasten tavoin olemme kokoontuneet vastaanottamaan **Pyhän Hengen**.*

- To jest spotkanie, gdzie my, tak jak Apostołowie, jesteśmy zebrani, aby otrzymać **Ducha Świętego**.

42. *On totta, että **Hän** asuu jo meissä, mutta me tässä tilanteessa ikään kuin anomme armoa armon päälle.*

- To prawda, że On mieszka już w nas, ale my podczas tego spotkania prosimy o - jeszcze więcej łaski.

43. *Jokainen liturgia on ylösousemuksen juhlaa, mutta yhtä hyvin se on Helluntain juhlaa, koska tuolloin me pääsemme osalliseksi myös **Pyhän Hengen** armosta.*

- Każda liturgia to ucza zmartwychwstania, ale równie dobrze jest to święto Pięćdziesiątnicy, ponieważ wtedy mamy swój udział w łasce **Ducha Świętego**.

8.3. Wyrażenia pochodzące z Fińskiego Wolnego Kościoła

1. *Niin kuin Graham muisti jo elämme helluntaipäivää ja alussa luimme tuosta Apostolien Teoista, miten **Pyhä Henki** tuli ihan erityisellä tavalla, juuri Helluntaina.*

- Tak, jak przypomniał Graham, przeżywamy dziś Pięćdziesiątnicę i na początku czytaliśmy w Dziejach Apostolskich, w jaki niezwykle sposób **Duch Święty** zstąpił właśnie w dzień Pięćdziesiątnicy.

2. *Jeesus palaisi Isän luokse- taivaaseen, ja täällä maan päällä alkaisi **Pyhän Hengen** aikakausi.*

- Jezus wrócił do swojego Ojca w niebie, a tu na ziemi rozpoczęła się era **Ducha Świętego**.

3. ***Hän** sanoi opetuslapsilleen, että heille on parempi jos hän lähtee ja **Pyhä Henki** tulee.*

- Powiedział apostołom, że będzie dla nich lepiej, jeśli on odejdzie, a przyjdzie **Duch Święty**.

4. *Mutta näinkin on, kun Jeesus sanoi, ja vielä ennen lähtöään hän opetuslapsille sanoi siitä päivästä, jona **Pyhä Henki** tulisi.*

- Jeszcze przed swoim odejściem, opowiedział Apostołom o dniu, w którym przyjdzie **Duch Święty**.

5. ***Pyhän Hengen** tulon myötä tapahtuisi jotakin, jota merkittävällä tavalla vaikuttaisi opetuslasten yhteyteen Jumalaan ja Jeesuksen kanssa.*

- Dzięki zstąpieniu **Ducha Świętego** wydarzyło się coś, co w znaczący sposób wpłynęło na relację Apostołów z Bogiem i z Jezusem.

6. *Kun **Pyhä Henki** tulee, niin me elämämme varrella, kokemuksen kautta, vähitellen opimme paremmin ja paremmin tuntemaan Jumalaa ja syvemmin ja syvemmin elämän suhteessa Jumalan kanssa.*

- Kiedy przychodzi **Duch Święty**, wtedy w ciągu naszego życia, poprzez doświadczenie, stopniowo, uczymy się coraz lepiej poznawać i Boga i coraz głębiej żyć w relacji z Nim.

7. *Tänä **Pyhän Hengen** aikakautena.*

- W obecnej erze **Ducha Świętego**.

8. *Paavali aloittaa korostaa **Pyhän Hengen** vaikututusta ja roolia uskovan ihmisen elämässä.*

- Święty Paweł zaczyna podkreślać wpływ i rolę **Ducha Świętego** w życiu osoby wierzącej.

9. *Kysytään tänään, miten **Pyhä Henki** auttaa mua mun kamppailussa syntiä vastaan, miten mä voin **Pyhän Hengen** avulla saada voiton synnistä?*

- Pytamy dzisiaj w jaki sposób **Duch Święty** pomaga mi w walce z grzechem, jak za pomocą **Ducha Świętego** mogę wygrać z grzechem?

10. *Sillä elämän Hengen laki Kristuksessa Jeesuksessa on vapauttanut sinut synnin ja*

kuoleman laista.

- Dlatego, że prawo **Ducha życia** w Chrystusie Jezusie wyzwoliło Cię z prawa grzechu i śmierci.

11. *Kun me tullaan Kristuksen omiksi, me sirrytään **Elämän Hengen** lain piirin, ja **Pyhä Henki** alkaa vaikuutta meissä, alkaa hallita meitä.*

- Kiedy zaczynamy należeć do Chrystusa, przechodzimy do kręgu prawa **Ducha życia** i **Duch Święty** zaczyna oddziaływać w nas, zaczyna nas prowadzić.

12. *Jokaisessa on uusi luonto, jota **Pyhä Henki** on synnyttänyt.*

- Każdy ma nową naturę, którą zrodził **Duch Święty**.

13. *Nyt meillä on mahdollisuus valita kumpaa luontoa me totellaan, sitä vanhaa turmeltunutta luontoa, vaan meidän uutta **Pyhän Hengen** synnyttämä luontoa.*

- Teraz mamy możliwość wybrać, zgodnie z którą naturą chcemy żyć, z tą starą spaczoną naturą, czy też zgodnie z nową, zrodzoną przez **Ducha Świętego**.

14. *Miten mä osaan elää **Hänen** mielen mukaan?*

- Jak mogę żyć zgodnie z wolą **Ducha Świętego**?

15. *Jumala on antanut **oman Henkensa** asumaan meidän sisimmässä.*

- Bóg подарował **własnego Ducha**, aby zamieszkał w naszym wnętrzu.

16. *Jokaisessa uskovassa asuu **Pyhä Henki**.*

- W każdym wierzącym mieszka **Duch Święty**.

17. *Missään muussa maailman uskonnossa ei puhuta mitään tään kaltaista, että Jumala antaisi **oman Henkensä** asumaan sinussa.*

- W żadnej innej religii na świecie nie mówi się nic podobnego, żeby Bóg dał **własnego Ducha**, aby zamieszkał w tobie.

18. *Mutta te ette ole lihan vallassa, vaan hengen, jos kerran **Hän** teissä asuu, mutta joilla ei ole **Kristuksen Henkeä**, se ei ole hänen omansa.*

- Wy jednak nie żyjecie według ciała, lecz według **Ducha**, jeśli tylko **Duch** Boży w Was mieszka. Jeśli ktoś zaś nie ma **Ducha Chrystusowego**, ten do Niego nie należy. (Biblia Tysiąclecia 2003, Rz 8,9)

19. *Jokaisessa uskovassa asuu Kristuksen Henki, **Pyhä Henki**.*

- W każdym wierzącym mieszka **Duch Chrystusa, Duch Święty**.

20. *Ihmisessä joka ei ole uskossa, hänessä ei **Pyhää Henkeä** ole.*

- W człowieku, który nie ma wiary, w nim nie ma **Ducha Świętego**.

21. *Ja ajattele, että **Pyhä Henki** haluaa asua sinussa.*

- I pomyśl, że **Duch Święty** chce mieszkać w Tobie.

22. ***Hän** on tullut jäädäkseen sinuun ja **Hän** on tullut auttakseen sinua elämään Jumalan mieleen mukaan.*

- On przyszedł aby pozostać u Ciebie i On przyszedł, aby Ci pomóc przeżywać twoje życie zgodnie z wolą Boga.

23. *Ja miten **Pyhä Henki** sen tekee?*

- W jaki sposób **Duch Święty** to czyni?

24. *Ja mä oon löytänyt kaksi semmosta päätapaa, joilla **Pyhä Henki** voi auttaa elan.*

- Odnalazłam dwa główne sposoby, przez które **Duch Święty** może pomóc w życiu.

25. *Ensinnäkin **Pyhä Henki** sun sisälläsi todistaa meille, että meissä on tapahtunut muutos, että me kuulutaan Kristukseen.*

- Przede wszystkim **Duch Święty**, który jest w Tobie, zaświadcza nam, że wydarzyła się w nas jakaś zmiana, że należymy do Chrystusa.

26. *Jeesushan lupasi, että **Pyhä Henki**, kun hän tulee, niin hän alkaa opettaa ja muistuttaa meitä kaikesta siitä, mitä Jeesus itse sanoi ja tähään muistuttamiseen, ja opettamiseen **Pyhä Henki** käyttää Jumalan Sanaa.*

- Kiedy przychodzi, wtedy zaczyna nauczać i przypominać nam wszystko o tym, co Jezus sam powiedział i do tego przypomnienia i nauczania **Duch Święty** wykorzystuje słowo Boga.

27. *Raamatun sanan kautta **Pyhä Henki** todistaa meille ja muistuttaa meitä myös tästä uudestä identiteetistä.*

- Poprzez słowa Pisma **Duch Święty** świadczy i przypomina nam również o naszej nowej tożsamości.

28. *Kun sä kuulit mun lukevan, tai itse luit sen jakeen, niin siinä hetkessä **Pyhä Henki** sinussa voi avata ja vahvistaa sitä totuutta sulle.*

- Kiedy słyszałeś jak czytam, albo sam przeczytałeś ten fragment, właśnie w tym momencie **Duch Święty** w tobie może otworzyć i umocnić tę prawdę.

29. ***Pyhä Henki** puhuu sinun henkellesi sinun sisimmässä.*

- **Duch Święty** mówi do twojego ducha w twoim wnętrzu.

30. ***Pyhä Henki** on herättänyt sun henkesi eloon ja hän on uudesti synnyttänyt sun henkesi.*

- **Duch Święty** pobudził twego ducha do życia i na nowo zrodził twego ducha.

31. *Henkesi pystyy ottamaan vastaan mitä **Pyhä Henki** sulle puhuu.*

- **Duch** jest w stanie przyjąć to, co **Duch Święty** mówi do Ciebie.

32. *Voima tulee ensinnäkin siitä, että me ymmärrämme ja annamme **Pyhän Hengen** muistuttaa meitä siitä, että meillä on uusi identiteetti.*

- Moc okazuje się przede wszystkim w tym, że rozumiemy i pozwalamy **Duchowi Świętemu** przypominać nam o tym, że mamy nową tożsamość.

33. ***Pyhän Hengen** avulla me voimme yhä useammin tehdä oikeita valintoja.*

- Za pomocą **Ducha Świętego** możemy coraz częściej podejmować właściwe wybory.

34. *Tää oli ensimmäinen tapa, jolla **Pyhä Henki** auttaa meitä kampeilla syntiä vastaan.*

- To był pierwszy sposób, w jaki **Duch Święty** pomaga nam w walce z grzechem.

35. *Hän* muistuttaa meitä siitä, että minä olen muuttunut.

- On przypomina nam o tym, że ja się zmieniłem.

36. *Minussa asuu Hän.*

- We mnie mieszka **Duch** Boży.

37. *Pyhä Henki* uudistaa meidän tapaa ajatella itsestämme.

- **Duch Święty** odnawia sposób, w którym myślimy o sobie samych.

38. *Se, että Pyhä Henki on meissä, ei ole vain siitä, että Pyhä Henki on täällä jotenkin staattisesti paikalla.*

- To, że **Duch Święty** jest w nas, nie oznacza tylko, że On jest w jakiś sposób statycznie tu na miejscu.

39. *Tässä vaelluksessa Pyhä Henki on mukana ja auttaa meitä.*

- W tej wędrówce **Duch Święty** jest z nami i pomaga nam.

40. *Sillä kaikki, joita Hän kuljettaa ovat Jumalan lapsia.*

- Albowiem wszyscy ci, których prowadzi **Duch Boży** są synami Bożymi (Biblia Tysiąclecia 2003, Rz 14,5).

41. *Hän, Pyhä Henki* kuljettaa jokaista, joka on Jumalan oma.

- Boży **Duch, Duch Święty** prowadzi każdego, kto należy do Boga.

42. *Hän on mukana jokaisessa sun elämäsi hetkeissä, kaikissa sen vaiheissa, arkisimmissäkin hetkissä, kaikissa kamppailuissa, kiusauksissa ja hän kuljettaa meitä.*

- **On** jest obecny w każdej chwili twojego życia, we wszystkich etapach, też w najzwyklejszych momentach, we wszystkich zmaganiach, pokusach i prowadzi nas.

43. *Tarkoittako tämä, että Pyhällä Hengellä on kaukosäädin, jolla hän kuljettaa ja ohjaa? „PIIP – mene tuonne, valitse tuo, älä valitse tuota, NAPS” – Eihän se näin toimi.*

- Czy oznacza to, że **Duch Święty** posiada pilota, za pomocą którego steruje i prowadzi? „PIIP –idź tutaj, wybierz to, nie wybieraj tego- NAPS” - nie, to tak nie działa.

44. *Hänellä ei ole semmosta kaukosäädintä.*

- **On** nie ma takiego pilota.

45. *Sama juttu Pyhän Hengen kanssa.*

- To samo tyczy się **Ducha Świętego**.

46. *Jos me halutaan elää Pyhän Hengen mukaan, niin me mennään ja kysytään Pyhältä*

Hengeltä: „Mitä sä toivot? Mitä haluat, että mä teen?”

- Jeśli chcemy żyć z **Duchem Świętym** to idziemy i pytamy się **Ducha Świętego**:
Czego pragniesz [**Duchu Święty** – przyp. red.] co chcesz, abym uczynił?

47. *Hän asuu meissä, Hän on aina kotona, Häneltä voi aina kysyä, Hän on paikalla.*

- On mieszka w nas, On jest zawsze w domu, można Go zawsze spytać, On jest na miejscu.

48. *Aletaan elää näin, että kunnellaan Pyhää Henkeä ja luotetaan Hänen enemmän.*

- Zaczniemy żyć tak, aby słuchać **Ducha Bożego** i ufać Mu bardziej.

49. *Mä itse uskon, että Hän haluaisi ohjata meitä paljon, paljon enemmän elämään elämää Hengen mielen mukaan.*

- Sama wierzę, że On chciałby o wiele, wiele bardziej prowadzić nas w życiu zgodnie z wolą Boga.

50. *Pyhä Henki haluaa auttaa meitä meidän kamppailussa syntiä vastaan.*

- **Duch Święty** chce nam pomagać w naszej walce z grzechem.

51. *Hän haluaa auttaa meitä valitsen sellaisia tapoja toimia, joiden tuloksena on rauha, joiden hedelmänä on elämä ja rauha, eikä kuolema, eikä sellainen, joka riikkoo meitä.*

- On pragnie pomagać nam wybierać takie sposoby postępowania, których wynikiem jest pokój, których owocem jest życie i pokój, a nie śmierć, ani nic, co nas niszczy.

52. *Jos me halutaan kuulla **Pyhää Henkeä** enemmän ja paremmin, meidän on tärkeää tietää, millaisella äänellä **Pyhä Henki** puhuu.*

- Jeśli chcemy słuchać **Ducha Świętego** bardziej i lepiej, ważne jest, aby wiedzieć, jakim głosem **Duch Święty** mówi.

53. *Että osataan erottaa **Pyhän Hengen** äänettä kaikista niistä muista ajatuksista, jotka meidän sisimmässä liikkuu.*

- Żeby umieć odróżnić głos **Ducha Świętego** od wszystkich innych myśli, które krążą w naszym wnętrzu.

54. *Sillä kaikki, joita **Hän** ohjaa ovat Jumalan lapsia.*

- Albowiem wszyscy ci, których prowadzi **Duch** Boży są synami Bożymi (Biblia Tysiąclecia 2003, Rz 8,14).

55. *Sillä te ette saanet orjuuden henkeä ollakseenne jälleen pellossa, vaan te olette saanet lapsuuden hengen, jossa me huudamme ABBA Isä.*

- Nie otrzymaliście bowiem ducha niewoli, aby się znowu pogrążyć w bojaźni, ale otrzymaliście **Ducha** przybrania za synów, w którym możemy wołać: ABBA Ojcze! (Biblia Tysiąclecia 2003, Rz 8,15).

56. ***Henki** itse todistaa meidän henkemme kanssa, että me olemme Jumalan lapsia.*

- **Duch** sam zaświadcza wraz z naszym duchem, że jesteśmy dziećmi Bożymi.

57. *Tästä totuudesta **Pyhä Henki** todistaa niin kuin Paavali kirjoittaa:*

- **Duch Święty** zaświadcza o tej prawdzie, jak pisze Św. Paweł:

58. ***Henki** itse todistaa meidän henkemme kanssa, että me olemme Jumalan lapsia.*

- Sam **Duch** wspiera w świadectwie naszego ducha, że jesteśmy dziećmi Bożymi. (Biblia Tysiąclecia 2003, Rz 8,16).

59. *Vasta kun **Pyhä Henki** tuli, se tuli mahdolliseksi.*

- Dopiero, kiedy **Duch Święty** przyszedł, to stało się możliwe.

60. *Vasta **Pyhä Henki**, joka tuli ihmisen sisälle, niin henki pystyy siihen muutokseen.*

- Dopiero **Duch Święty**, który przyszedł do wnętrza człowieka umożliwia tę zmianę.

61. *Henkeni minä annan teidän sisimpäanne ja vaikutan sen, että te vaellatte käskyjäni mukaan.*

- **Ducha** *mojego chcę tchnąć w was i sprawić, byście według moich nakazów i przestrzegali przykazań i według nich postępowali.* (Biblia Tysiąclecia 2003, Ez 36,26)

62. *Meille on annettu tämä Henki, meidän sisimpään.*

- Ten **Duch Święty** został nam dany, do naszego wnętrza.

63. *Kun me kysyttiin millaisella äänellä **Pyhä Henki** siis puhuu, miten me voidaan tunnistaa **Pyhän Hengen** äänen.*

- Kiedy pytamy jakim głosem mówi **Duch Święty**, jak możemy rozpoznać Jego głos.

64. ***Hän** puhuu meille rakastavan Isän, rakastavan Taivallisen Isän äänellä.*

- **On** mówi do nas głosem kochającego Ojca.

65. *Kun me sitten kuljetaan **Pyhän Hengen** kanssa, meidän elämän erilaisten vaiheiden läpi meille syntyy sitä kokemuksellista ymmärrystä, josta Jeesus puhuu.*

- Kiedy kroczymy z **Duchem Świętym** przez różne etapy naszego życia, rodzi się w nas zrozumienie oparte na doświadczeniu, o którym mówi Jezus.

66. *Samalla tavalla **Pyhä Henki** toimii meissä, että kun meillä on kiusauksia tehdä jotain, mitä on meille vaarallista, mikä rikkoo meitä, niin **Pyhä Henki** kinnittääkin huomiota johonkin paljon parempaan.*

- W ten sam sposób **Duch Święty** działa w nas, że kiedy przyjdzie pokusa zrobić coś, co jest dla nas niebezpieczne, coś co nas narusza, wtedy **Duch Święty** zwraca naszą uwagę na coś o wiele, wiele lepszego.

67. **Hän** kutsuu meitä, houkuttelee meitä, sinne elämän puolelle: „Katso, täällä on paljon parempi vaihtoehto. Tää on se, mitä Jumala on sinulle antanut. Tuu tänne, täältä löytyy elämää ja rauhaa”.

- On zaprasza nas, pociaga nas tam, na strone życia: Popatrz, tu jest o wiele lepszy wybór. To jest to, co ofiarował ci Bóg. Przyjdź tutaj, tu znajdziesz życie i pokój.

68. Ja näin **Hän** toimii, Taivallisen Isän rakastavalla äänenä.

- On tak działa, jako głos kochającego Ojca.

69. Eihän **Hän** ruoski meitä, ja **Pyhän Hengen** ääni ei myöskään tuomitse meitä.

- On nas nie karci i głos **Ducha Świętego** nie oskarża nas.

70. Jos sä kuulet sellaisen äänen sisälläsi, että sä olet just tehnyt sellaisen synnin, jota kukaan ei voi saada anteeksi, niin silloin se ei ole **Pyhä Henki**, joka sulle puhuu.

- Jeśli słyszysz taki głos w swoim wnętrzu, że popełniłeś taki grzech, którego nikt nie może wybaczyć, to wtedy nie jest to **Duch Święty**, który mówi do Ciebie.

71. Silloinkin **Pyhä Henki** aina pikkuhilja avata sen tien Golgatan ristille, Jeesuksen ristin juurelle.

- Wtedy (...) **Duch Święty**, zawsze powoli otwiera drogę do krzyża Golgoty, do stóp krzyża Jezusa.

72. **Pyhä Henki** vakuuttaa meille siitä, että: “tule Jeesuksen ristin luo, siellä on aina uusi akku”

- **Duch Święty** umacnia nas do tego. [**Duch Święty** mówi]: przyjdź pod krzyż Jezusa, tam zawsze znajdziesz nowy akumulator.

73. Haluaisin [kertoa – przyp. red] mun omasta vaelluksesta **Pyhän Hengen** kanssa, ja miten mä oon opetellut ja olen edelleen opettelemassa tunnistamaan **Pyhän Hengen** ääntään, miten **Hän** mua halua ohjata emämän keskellä.

- Chciałabym opowiedzieć trochę o mojej własnej wędrówce z **Duchem Świętym** i w jaki sposób nauczyłam się i ciągle uczę się rozpoznawać głos **Ducha Świętego**, w jaki sposób On mnie prowadzi w przez życie.

74. *Mä haluaisin tosi paljon osata kuulla **Pyhää Henkeä** ja mä haluaisin tosi paljon totella **Häntä** enemmän, mutta mä häpäroin tosi paljon.*

- Bardzo chciałabym umieć słyszeć **Ducha Świętego** i bardzo chciałabym bardziej **Go** słuchać, ale bardzo często wątpię.

75. ***Pyhä Henki** olisi varmaan halunnut varoittaa mua jostakin.*

- **Duch Święty** na pewno chciał mnie przed czymś ostrzec.

76. ***Hän** ois halunnut sanoa minulle: “älä tee nyt tuota juttua.”.*

- **On** powiedziałby mi: „Nie rób tamtej rzeczy”.

77. *Niin mä vasta jälkeensä olen ymmärtänyt, että se oli varmaan **Pyhän Hengen** ääni, jota mä kuulin, mut mä en tajunnut totella.*

- I tak dopiero później zrozumiałam, że to był na pewno głos **Ducha Świętego**, który usłyszałam, ale nie zdałam sobie sprawy z tego, żeby wtedy tego posłuchać.

78. *Jos luulet, että se on **Pyhä Henki**, joka sulle puhuu, jos se asia on sellainen, että se ei ketään hajota, eikä riko, eikä on raamatun vastainen, niin tottele!*

- Jeśli wydaje ci się, że to co słyszysz, to głos **Ducha Świętego**, który mówi do Ciebie, i jeśli ta sprawa nie jest taka, że kogoś skrzywdzi, albo zrani i nie jest sprzeczna z Pismem Świętym- Posłuchaj **Go**!

79. *Sen kautta opit paremmin tunnistamaan **Pyhän Hengen** äänen.*

- W ten sposób nauczysz się lepiej rozpoznawać głos **Ducha Świętego**.

80. *Kun sä oot kuuliainen ja tottelet, ja jos se on ollut **Pyhä Henki**, joka sua on ohjannut, niin **Hänhän** ilahtuu siitä, kun **Hän** huomaa, että tuolle ihmiselle kannattaa puhua, koska: “Se tekee sen mukaan, mitä mä sanon, että nythän mä puhun hänelle enemmän”.*

- Kiedy jesteś posłuszny i wypełniasz to, co słyszysz i jeśli to był **Duch Święty**, który cię prowadził, to **On** przecież się z tego rozraduje, kiedy zauważy, że: do tego człowieka warto mówić, bo postępuje zgodnie z tym, co mu mówię, a więc będę mówił do niego więcej.

81. *Sä huomaat „hei, niin se taisikin olla **Pyhän Hengen** puhetta”.*
- A ty zauważysz: tak, to może być głos **Ducha Świętego**.
82. *On vaikea selittää miten **Pyhän Hengen** puhe tulee.*
- Trudno jest wyjaśnić, skąd mowa **Ducha Świętego** przychodzi.
83. *Se harvemmin tulee kuultavana puuhena, se [Pyhän Hengen puhe – przyp. red.] tulee meidän ajatusmaailmaan.*
- Najrzadziej przychodzi jako słyszalna mowa, to [mowa **Ducha Świętego** – przyp. red.] przychodzi do świata naszych myśli.
84. *Graham on kuvannut sen, että se on tekstiviesti, joka tulee häneen ajatuksiin.*
- Graham zobrazował to [mowę **Ducha Świętego** – przyp. red] jako wiadomość, która przychodzi do naszych myśli.
85. *[Pyhän Hengen puhetta – przyp. red.] on kuin tekstiviesti, joka Jumala lähettää Grahamille.*
- To [mowa **Ducha Świętego** – przyp. red] jest jakby sms, którego Bóg wysłał do Grahama.
86. *Ensimmäinen kokemus kun **Pyhä Henki** puhui mulle, oli ihan uskontoni alkuvuosina.*
- Pierwsze doświadczenie, kiedy **Duch Święty** mówił do mnie było w pierwszych latach mojej wiary.
87. *Pyhä Henki oli juuri muuttanut minuun asumaan.*
- **Duch Święty** właśnie wprowadził się do mnie, żeby tu zamieszkać.
88. *Ruvetaan epäilemään : „Ei tää on varmaan **Pyhä Henki**, tää on vain joku oma ajatus”*
- Zaczynamy wątpić: To na pewno nie jest **Duch Święty**, to tylko jakaś moja myśl.
89. *Toinen juttu, joka auttoi minut tunnistamaan **Pyhän Hengen** ääntä ja uskoa, että **Hän** todella puhuu minulle joskus ja on todellinen.*

- Druga sprawa, która pomogła mi rozpoznawać głos **Ducha Świętego** i wierzyć, że On czasem naprawdę mówi do mnie i że jest prawdziwy.

90. *Se oli **Pyhä Henki**, joka sanoi „Ei vielä Rakas, sun aika ei oo vielä”*

- To był **Duch Święty**, który powiedział: „Jeszcze nie teraz Ukochana, twój czas jeszcze nie nadszedł”.

91. *Näin opin tunnistamaan, mikä on **Pyhän Hengen** ääni.*

- Tak nauczyłam się rozpoznawać Jego głos.

92. *Tavallaan mun mieli veti sinne kuolemaan, ikäänkuin **Pyhä Henki** halusi kutsua mut elämään.*

- Moje myśli na swój sposób zaczęły krążyć w stronę śmierci, a **Duch Święty**, tak jak gdyby chciał zaprosić mnie do życia.

93. ***Pyhä Henki** sanoo mulle hyvin lempeästi, hiljaa ja heleästi: „Hei Sirkka, sä et tarvi tätä juttua enää, sulla on minut, sulla on jotain paljon parempaa”.*

- **Duch Święty** mówi do mnie bardzo delikatnie, cicho i radośnie: Hej Sirkka! Nie potrzebujesz już tego, masz mnie, masz coś o wiele lepszego.

94. *Mä rohkaisen että, kuunnellaan sitä **Hengen** kutsua, kun **hän** kutsuu meitä elämään, syvempään elämään.*

- Zachęcam do tego, żeby słuchać zaproszenia **Ducha Świętego**, kiedy zaprasza nas do życia, głębszego życia.

95. ***Pyhä Henki** on meissä, **Hän** auttaa meitä.*

- **Duch Święty** jest w nas, **On** nam pomaga.

96. *Eli yrityksen ja erehdyksen kautta pikkuhlijaa mä oon oppinut erottaa **Pyhän Hengen** ääntä vähän paremmin ja luottaa niihin **Pyhän Hengen** neuvoihin ja kehotuksiin ja yrittänyt toimia sen mukaan, kun **Pyhä Henki** ohjaa.*

- Tak, poprzez próby i błędy nauczyłam się stopniowo odróżniać głos **Ducha Świętego** trochę lepiej i ufać tym radom i zachętom **Ducha Świętego** i działać zgodnie z tym, jak **Duch Święty** mnie prowadzi.

97. *Vähitellen mulle tuli semmonen olo, että en halua murehduttaa ihanaa **Pyhää Henkeä**, joka minussa asuu.*

- Stopniowo poczułam, że nie chcę zasmucać wspaniałego **Ducha Świętego**, który mieszka we mnie.

98. *En halua tehdä **Hantä** murhelliseksi omalla elämälläni ja valinnoillani, en halua elää sellaista elämää, joka aiheuttaa **Hänelle** paha mieltä, vaan mä haluan elää selläistä elämää, joka tuottaa ilo Pyhälle Hengelle ja mun Taivalliselle Isälle.*

- Nie chcę Go zasmucać moim własnym życiem i moimi wyborami, nie chcę prowadzić takiego życia, które sprawi, że będzie smutny, lecz chcę prowadzić takie życie, które przyniesie radość **Duchowi Świętemu** i mojemu Ojcu w niebie.

99. *Haluan tuotta **Hänelle** kunniaa.*

- Chcę przysporzyć Mu chwały.

100. *On ihanaa tietää, että minulla on maailman paras apu, mulla on Pyhä Henki, joka auttaa mua siihen suuntaan.*

- To cudowne wiedzieć, że mam najlepszą pomoc na świecie, mam **Ducha Świętego**, który pomaga mi iść w tym kierunku.

101. *Meillä on mahdollisuus olla siinä mukana ja tehdä oikeita valintoja, ottaa vastuu niistä väärystä ja pyytää anteeksi, ja lähteä eteenpäin uudestaan **Pyhän Hengen** kanssa.*

- Mamy możliwość mieć w tym swój udział i dokonywać właściwych wyborów, brać odpowiedzialność za te niewłaściwe i przeprosić i wyruszyć od nowa do przodu z **Duchem Świętym**.

102. *Me halutaan tarjota kaikille mahdollisuus siihen, että saat ottaa siunauksen ja rukouksen, jotta **Pyhä Henki** voisi vallata sinussa enemmän alaa, että **Hän** voisi enemmän päästää vaikuuttaa sun elämän ärjessä.*

- Chcemy zaoferować wszystkim możliwość do tego, żeby otrzymać błogosławieństwo i modlitwę, żeby **Duch Święty** mógł zdobyć w tobie więcej miejsca, żeby mógł bardziej działać w twoim życiu codziennym.

103. *Pyhä Henki* auttaa meitä tässä.

- **Duch Święty** pomaga nam w tym.

104. Kun me halutaan kuulla *Pyhän Hengen* ja opetella kuuntelemaan häneen ääntä ja *Hänen* kehotuksiaan, niin muistetaan aina, et *Pyhä Henki* ei milloinkaan ohjaisi meitä tehdä jotakin sellaista, mikä olisi Raamatun opetuksen vastaista.

- Kiedy chcemy słyszeć **Ducha Świętego** i nauczyć się słuchać Jego głosu i Jego zachęć, musimy zawsze pamiętać, że **Duch Święty** nigdy nie zaprowadzi mnie do zrobienia czegoś, co byłoby wbrew nauczaniu biblijnemu.

105. *Hän* ei koskaan ole se, joka kehottaa meitä ostamaan pyssyn ja menemään ampumaan ihmisiä, ei todellakaan.

- On nigdy nie jest tym, który zachęca do kupienia broni i strzelania do ludzi, na pewno nie.

106. Jos joku väittää että *Pyhä Henki* käski minut tehdä näin, se on valhetta.

- Jeśli ktoś twierdzi, że **Duch Święty** kazał mi tak zrobić, jest to kłamstwo.

107. Vaan *Pyhä Henki* kehottaa meitä aina tekemään asioita, jotka ovat Raamatun totuuden mukaisia.

- Lecz **Duch Święty** zachęca nas zawsze do czynienia rzeczy, które są zgodne z prawdą biblijną.

108. *Pyhä Henki* voi käyttää sitä Jumalan sana, joka meidän henkeen on varastoituna.

- **Duch Święty** może posłużyć się tym słowem Bożym, które jest przechowywane w naszym duchu

109. *Hän* voi käyttää sitä niin kuin materiaalina, kun *Hän* johdattaa meitä.

- On może wykorzystać to jako materiał, kiedy nas prowadzi.

110. Kun meillä on Jumalan sana varastossa, niin *Pyhä Henki* sieltä ottaa niitä ja muistuttaa meitä.

- Kiedy mamy słowo Boga w naszym magazynie, to **Duch Święty** może czerpać stamtąd i przypominać nam.

111. *Pyhä Henki* vuodatettiin tänne 2000 vuotta sitten Jerusalemissa ja **Hän** on tullut, **Hän** on jo täällä, **Hän** on meissä.

- **Duch Święty** został wylany tutaj 2000 lat temu w Jerozolimie i On przyszedł, On już tu jest, On jest w nas.

112. *Me halutaan rukoilla siitä, jotta Pyhä Henki* vois yhä syvemmin vakuuttaa meidät siitä, että me ollaan Jumalan lapsia.

- Chcemy modlić się o to, żeby **Duch Święty** mógł coraz mocniej upewniać nas w tym, że jesteśmy dziećmi Boga.

113. *Koska Jumala tietää meidän heikkouden, Hän* tietää miten paljon me kamppailaan synnin kanssa ja juuri siksi Jumala on antanut meille **Pyhän Henkensä** asumaan meissä, auttamaan meitä, rohkaisemaan meitä, johdattaa ja tukea.

- Ponieważ Bóg zna naszą słabość, On wie jak bardzo zmagamy się z grzechem i właśnie dlatego Bóg dał nam swojego **Ducha Świętego**, żeby w nas zamieszkał, pomagał nam, zachęcał nas, prowadził i wspierał nas.

114. *Ei mikään tuo Pyhälle Hengelle* suurempaa iloa, kuin se, että sä pyydät **Häneltä** apua ja neuvoa.

- Nic nie przynosi Duchowi większej radości niż to, że prosisz Go o pomoc i radę.

115. **Hän** iloitsee siitä.

- On raduje się z tego.

8.4. Wyrażenia z kazania pochodzącego z Kościoła Katolickiego w Finlandii-ks. T. Vimpari

1. [Kristus – przyp. red.] lähetti luotasi, Isä, uskoville esikoislahjaksi **Pyhän Hengen**, joka jatkaa maailmassa Poikasi työtä ja täydentää kaiken pyhityksen.

- [Chrystus] posłał nam od Ciebie, Ojczy, jako pierwszy dar, **Ducha Świętego**, który kontynuuje na świecie dzieło Twego Syna i dokonuje uświęcenia wszystkiego.

2. *Hetki sitten kuulemamme lukukappaleet johdattavat meidät tähän **Pyhän Hengen** ja sen kautta Kristuksen kirkon salaisuuteen.*

- Odczytane przed chwilą fragmenty prowadzą nas tutaj do tajemnicy **Ducha Świętego**, a za jego pośrednictwem do tajemnicy kościoła Chrystusa.

3. *Rukousta lainaten **Pyhän Hengen** ominaisuuksista ensimmäinen toteutuu, jotta me emme enää eläisi itsellemme, vaan hänelle, joka meidän edestämme kuoli ja nousi kuolleista.*

- Cytując modlitwę, pierwsza z cech **Ducha Świętego** realizuje się, abyśmy nie żyli już dla siebie, ale dla niego, który umarł przez wzgląd na nas i zmartwychwstał.

4. *Sama Jeesus puhaltaa meihinkin **Henkensä**, niin hän on jo tehnyt kasteen ja vahvistuksen sakramenttien kautta.*

- Ten sam Jezus tchnie teraz również i na nas **swego Ducha**, jak już uczynił poprzez sakrament chrztu i bierzmowania.

5. *Ja tämä on se **Henki**, jonka psalmin sanoin luo uutta elämää, se uudistaa maan kasvat, saaden meidätkin elämään Kristukselle.*

-To jest ten Duch, o którym mowa w słowach psalmu stwarzasz je, gdy ślesz swego Ducha i odnawiasz oblicze ziemi który sprawia, że my też żyjemy dla Chrystusa.

6. *Neljäs eukaristinen rukous muistuttaa meitä toisesta **Pyhän Hengen** ominaisuudesta, kun se sanoo: [Kristus] lähetti luotasi, Isä, uskoville esikoislahjaksi **Pyhän Hengen**.*

- Czwarta modlitwa eucharystyczna przypomina nam o drugiej cesze **Ducha Świętego** w słowach: zesłał On od Ciebie, Ojczy, jako pierwszy dar dla wierzących, **Ducha Świętego**.

7. *Jumala on yksi ja **Pyhä Henki** on totisesti annettu lahjana, joka Isästä ja Pojasta lähtee ja jota Isän ja Pojan kanssa palvotaan ja kunnioitetaan.*

- Bóg jest jeden i **Duch Święty** został rzeczywiście dany w darze, On, który pochodzi od Ojca i Syna i, który z Ojcem i Synem wspólnie odbiera uwielbienie i chwałę.

8. *Kuten apostoli Paavali muistuttaa, yksin **Pyhä Henki** saa meidätkin tunnustamaan, että Jeesus on Herra.*
- Jak przypomina nam apostoł Paweł, tylko **Duch Święty** może uzdolnić nas do wyznania, że Panem jest Jezus.
9. ***Pyhää Henkeä**, ja sen seitsemää lahjaa ei voida koskaan erottaa Kristuksesta, sillä ne kuuluvat täyteydessään Kristukselle itse, mutta niitä ei voida erottaa myöskään pyhästä kirkosta, joka on Kristuksen ruumis.*
- **Ducha Świętego** i Jego siedmiu darów nie można nigdy oddzielić od Chrystusa, ponieważ one należą w swojej pełni do samego Chrystusa, nie można też ich oddzielić od kościoła świętego, bo jest on ciałem Chrystusa.
10. *Joskus kuulee jonkun sanovan erityisesti erilaisissa laškoissa, että **Henki** on johdattanut minut siihen tai tuohon, usein mitä virheellisimpään ratkaisuun tai valintaan.*
- Czasem słyszy się kogoś, szczególnie w różnych sektach, że Duch powiódł mnie do tego lub tamtego, często błędnego rozwiązania lub decyzji.
11. *Tosiasiassa **Pyhä Henki** ei koskaan, ei koskaan johdata ketään mihinkään mikä olisi Kristuksen hengen, kirkon uskon tai opetuksen vastaista.*
- W rzeczywistości **Duch Święty** nigdy, przenigdy nie poprowadzi nikogo do czegoś, co było by wbrew: Duchowi Jezusa, wierze lub nauce kościoła.
12. *Kuten päivän rukous muistutti, päinvastoin **Henki** yhdistää kielten moninaisuudet tunnustamaan yksimielisesti samaa uskoa Isään, Poikaan ja **Pyhään Henkeen**.*
- Jak przypomina nam modlitwa z dnia, przeciwnie, **Duch Święty** jednoczy ludzi różnych języków, aby jednomyślnie wyznać tę samą wiarę w Ojca i Syna i **Ducha Świętego**.
13. *Tämä johdattaa meidät **Pyhän Hengen** kolmanteen ominaisuuteen.*
- To prowadzi nas do trzeciej cechy **Ducha Świętego**.
14. *Vain yksi voi viedä meidät todella „sisälle” kirkkoon, opettaen meidät tunnistamaan Kristuksen, hyvän paimenen, pelastavan läsnäolon keskellämme ja avaten meille kirkon kauneuden ja suuruuden. Tuo yksi on **Pyhä Henki**.*

- Tylko jeden może nas zabrać rzeczywiście do wnętrza kościoła, ucząc nas dawać świadectwo o obecności zbawiającego nas Chrystusa, dobrego pasterza i otwierając przed nami piękno i wielkość kościoła. Tym jedynym jest **Duch Święty**.

15. *Pyhä Henki herättää yhdessä ja ainoassa Kristuksen ruumiissa loppumattomat karimat ja palvelutehtävät.*

- **Duch Święty** rozbudza w jednym i jedynym ciele Chrystusa nieskończone charyzmaty i posługi.

16. *Hän on herättänyt profeetat, tunnustajat ja marttyyrit, loputtomat autuaat ja pyhät.*

- On wzbudził proroków, świadków i męczenników, nieskończoną rzeszę błogosławionych i świętych.

17. *Siinä yksi ja sama Henki on yhdistänyt meidät, kaikki me olemme saaneet juoda samaa henkeä.*

18. - Gdyż jeden Duch nas połączył, wszyscy otrzymaliśmy tego samego Ducha, aby z niego czerpać.

19. *Pyhä Efraim kuvaa Pyhän Hengen vaikutusta kirkon elämään eukaristiassa hyvin kauniisti seuraavalla tavalla: Kristus kutsui elävää ruumistaan leiväksi, täyttäen sen itsellään ja Hengellään.*

20. - Święty Efraim bardzo pięknie opisuje działanie **Ducha Świętego** w życiu eucharystii kościoła w następujący sposób: *Chrystus nazwał swoje żywe ciało chlebem, napelniając je sobą i swym Duchem.*

21. *Ja se joka syö sitä uskossa, syö tulta ja Henkeä.*

22. - Kto spożywa go z wiarą, spożywa ogień i **Ducha**.

23. *Ottakaa ja syökää tästä kaikki ja syökää sen mukana Pyhä Henki.*

24. - Bierzcie i jedzcie z tego wszyscy i spożywajcie wraz z tym **Ducha Świętego**.

25. *Rukoilkaamme koko kirkolle, erityisesti omalle hiippakunnallemme ja meistä jokaiselle aitoa Pyhän Hengen johdatusta.*

26. - Módlmy się o prowadzenie **Ducha Świętego** dla całego kościoła, szczególnie dla naszej archidiecezji i dla każdego z nas.

27. *Pyhän Hengen lahjaa odottaneet opetuslapset pitivät kaikki yhtä ja rukoilivat lakkaamatta yhdessä Jeesuksen äidin, Marian, kanssa.*

28. - Apostołowie oczekujący na **Ducha Świętego** trwali jednomyślnie na modlitwie razem z niewiastami, Maryją, Matką Jezusa i braćmi jego. (Biblia Tysiąclecia 2003, Dz 1,14)

29. *Tule, Pyhä Henki, täytä uskoviesi sydämet ja sytytä niin rakkautesi tuli*

30. - Przyjdź Duchu Święty, napełnij serca swych wiernych i zapal w nich ogień Twojej miłości.

31. *Niin, tule Pyhä Henki, tule lohduttaja ja kaiken eläväksi tekijä, tule ja täytä sydämet. Täytä minunkin sydämeni*

- Przyjdź Duchu Święty, przyjdź pocieszycielu i ożywicielu wszystkiego, przyjdź i napełnij serca, napełnij również moje serce.

8.5. Wyrażenia z kazania pochodzącego z Fińskiego Kościoła Zielnoświątkowego

1. *Herra, vaikuta Sinä sitä Jumalan intoa, sitä **Pyhän Hengen** väkevää toimintaa meidän sydämässä.*

- Panie, ożyw tę Boską pasję, to potężne działanie **Ducha Świętego** w naszym sercu.

2. *Nyt mun sydämeni syvin rukous on se, että et toden totta ahdistuisi, vaan sinä voisit katsoa itseäsi ja elämäsi rehellisesti Jumalan sanan valossa ja antaa sen pureutua sun sydämeesi ja tehdä tarvittava tutkimustyö sanan valossa niin että **Jumalan Pyhän Hengen** voima tuo väkevän muutoksen elämässäsi.*

- Obecnie najgłębszą modlitwą mego serca jest to, abyś nie zdenerwował się, ale, abyś mógł spojrzeć na swoje życie uczciwie w świetle słowa Bożego i pozwolić mu wgrzyźć się do twojego serca i zrobić potrzebną analizę w świetle tego słowa, a potem pozwolić mocy **Ducha Świętego** przyjść z pomocą do wielkich zmian w twoim życiu.

3. *Sen vain tiedän, että **Pyhä Henki** jokaisessa kaupungissa todistaa minulle ja sanoo, että kahleet ja ahdistukset minua odottavat.*
- oprócz tego, że czekają mnie więzy i utrapienia, o czym zapewnia mnie **Duch Święty** w każdym mieście. (Biblia Tysiąclecia 2003, Dz 20,23).

8.6. Odnaleziona manifestacja metafory w Fińskim Kościele Adwentystycznym- pastor S. Vehkavuori

1. *Meidän ei tarvi olla mainostamassa, ei edes silloin kun olemme iloisia omasta seurakunnastamme, vaan kutsua ihmisiä Jeesuksen seuraamaan ja tekemään, että Hänen **Pyhä Henki** tekee heistä Hänen opetuslapsiaan.*

- Nie musimy reklamować naszej wspólnoty, nawet kiedy jesteśmy z niej zadowoleni, lecz mamy zapraszać ludzi do tego, żeby szli za Jezusem i sprawić, by Jego **Duch Święty** uczynił z nich jego uczniów.

9. INDEKS ZIDENTYFIKOWANYCH METAFOR POZNAWCZYCH

Metafora centralna:

DUCH ŚWIĘTY TO OSOBA (6)²⁷

Metafory szczegółowe:

DUCH ŚWIĘTY TO DAWCA ŻYCIA (3)

DUCH ŚWIĘTY TO GOSPODARZ (1)

DUCH ŚWIĘTY TO WOJOWNIK (2)

DUCH ŚWIĘTY TO OSOBA BOSKA (3)

DUCH ŚWIĘTY TO PRZEWODNIK (3)

DUCH ŚWIĘTY TO PRZYJACIEL/ WSPÓLMIESZKANIEC (2)

DUCH ŚWIĘTY TO TOWARZYSZ PODRÓŻY (2)

DUCH ŚWIĘTY TO MIESZKANIEC (2)

DUCH ŚWIĘTY TO ŚWIADEK (1)

²⁷ W nawiasach zaznaczono w ilu *saarna* wystąpiła dana metafora konceptualna.

DUCH ŚWIĘTY TO SUBSTANCJA (3)

DUCH ŚWIĘTY TO SUBSTANCJA PŁYNNA (3)
DUCH ŚWIĘTY TO SPOIWO ŁĄCZĄCE (1)
DUCH ŚWIĘTY TO SUBSTANCJA GAZOWA (1)
DUCH ŚWIĘTY TO SUBSTANCJA STAŁA (2)

DUCH ŚWIĘTY ZA GOŁĘBICĘ
DUCH ŚWIĘTY TO NARZĘDZIE BOGA
DARY DUCHA TO ZIARNA
DARY DUCHA TO NIE PRZEDMIOTY DZIAŁANIA LUDZI